ՓՐՕՖ. Կ. Յ. ՊԷՇԿԷՕԹԻՒՐԵԱՆ

ԲԱՐՈՅԱՇՈՒՆՉ ՔԷՐԹՈՒԱԾՆԵՐ

1926
ՊՕՍԹՈՆ

891.99
Պ-45
1173

Պեշկեոիթուրյան, Գրիգոր

Կ. Հ.

Բարոյաշունչ քերթվածներ։

Ղ-45

ՓՐՕՖ. Կ. Յ. ՊԷՉԿԷՕԹԻՐԵԱՆ

891.99
Ղ-45

«ԲԱՐՈՅԱՇՈՒՆՉ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ»Ը

Կ'արտայայտեն

Բարոյական Ճշմարտութիւններ

Խրախուսիչ Պատգամներ

Հոգիի Յոյզեր

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ ԵՐԵՎԱՆ

1926

Ա 275/19

«ԲԱՐՈՅԱՇՈՒՆՋ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ»Ը

«ՍՐԻՆԳ»ին Վաղամեռ Հեղինակին

Եղբօրորդւոյս

ԳԱՐԵԳԻՆ Գ. ՊԷՇԿԷՕԹԻՒՐԵԱՆԻ

Անմոռաց Յիշատակին

Կը Զօնեմ

Ընտիր մատեաններ իբրեւ Մենտորներ
Ուղեցոյցներ են,
Կ'առաջնորդեն,
Կը լուսաւորեն,
Սիրտ, միտք ու հոգին
Կը բարձրացնեն վեր:

ՀԱՅԿ. ՍՍՌ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄՈՍԿ. ՀԱՅԿԵՍՏԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ, ԽՍՀ

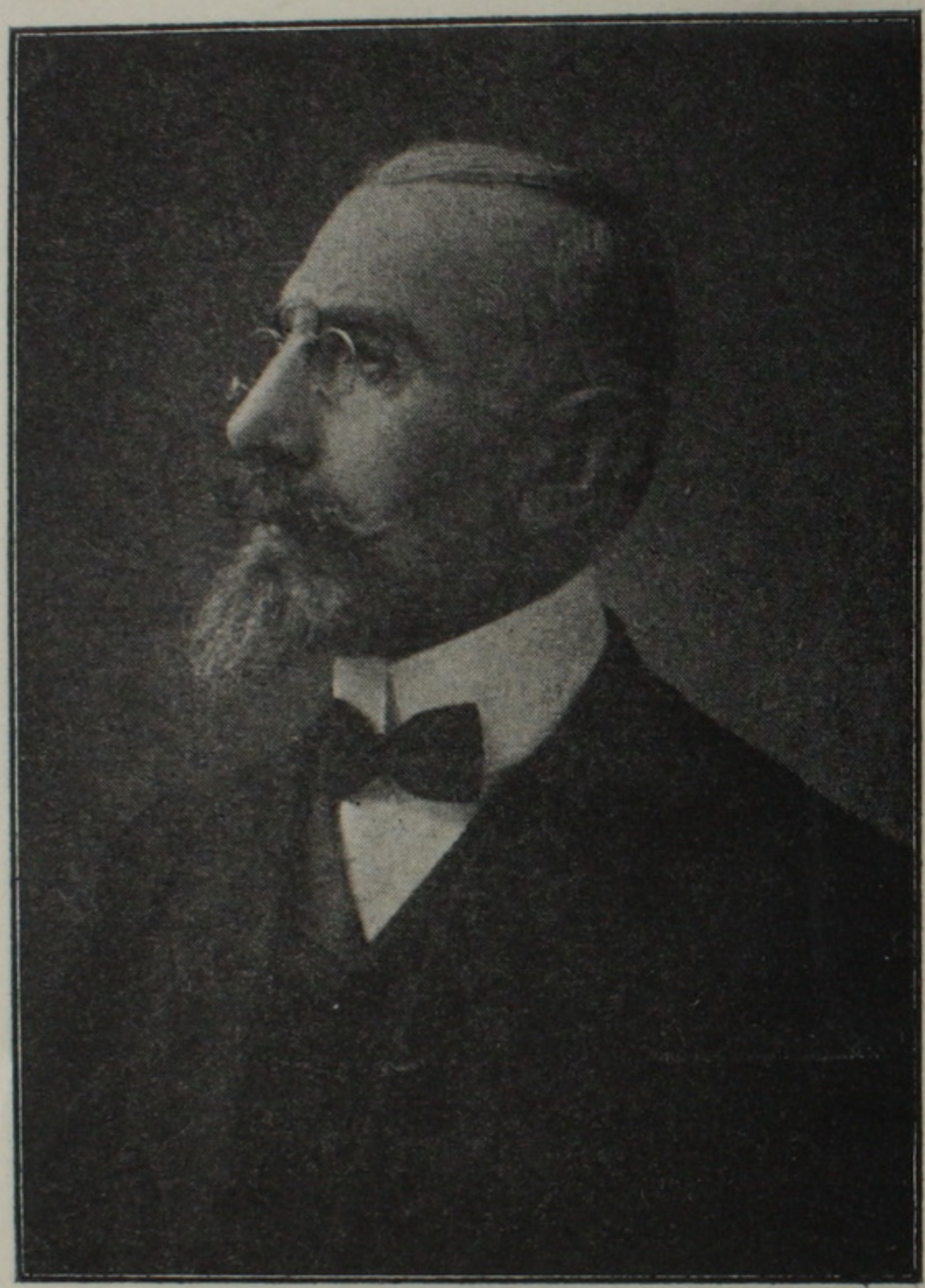

ՓՐՕՖ. Կ. Յ. ՊԷՇԿԷՕԹԻՒՐԵԱՆ

Մարդ ի բնէ երգիչ բանաստեղծ մ'է,
անդադար կ'երգէ.

Մերթ իր բերկրութիւնը կը դաշնակէ,
Մերթ իր ցաւերը կ'եղերերգէ.
Մերթ իր հանոյքները կը նուագէ,
Մերթ իր վիշտերը կ'ողբերգէ.
Մերթ իր յոյսերը կ'եղանակէ,
Մերթ իր պատրանքները կ'աւաղէ.
Մերթ իր երջանկութիւնը կը ցնծերգէ,
Մերթ իր թշուառութիւնը կը տխրերգէ,
Մինչեւ այն վայրկեանը՝ երբ ՄԱՀԸ կը փակէ
Առ յաւէտ անոր դալկահար շրթները:

ԱՅՍՕՐ

Աստուած իմ, օգնէ՛ որ ԱՅՍՕՐ լինիմ
Հեզ, քաղցրաբարոյ,—
Օգնէ՛ որ ապրիմ միշտ հաւատարիմ
Որդեգիր սիրոյ:

Պահէ՛ զիս ԱՅՍՕՐ խորհուրդով, գործով
Մաքուր, անարատ,
Լեցո՛ւր զիս ԱՅՍՕՐ խանդով, եռանդով
Զեղուն եւ առատ:

Պահէ՛ զիս ԱՅՍՕՐ, ո՛վ Տէր իմ, հեռի
Անպէտ հոգերէ,
Օգնէ՛ ինձ յաղթել կիրքերուս յոռի,
Զիս ըզգօն ըրէ:

Լեցո՛ւր սիրտս ԱՅՍՕՐ սէր, զուք եւ գորով
Հանդէպ թշուառաց,
Որ օգնեմ անոնց կարեկից սիրով,
Լինիմ անձնուրաց:

Օգնէ՛ ինձ ԱՅՍՕՐ ապրիլ ցոլացիկ
Կեանք մը անբասիր,
Թող քեզմով լինիմ խաղաղ, երջանիկ,
Կամքիդ գործադիր:

ՀԶՕՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Ծովափին վըրայ ժայռ մը անսասան՝
Կոհակներն ի զո՛ւր կը հարուածեն զայն,
Երբ բաղխին ժայռին, ջարդ փշուր կ'ըլլան.
Անդուլ ճակատի մրրիկներու դէմ,
Կը հեգնէ հսկայ ալիքներն դժխեմ:

Նոյնպէս մարդուն մէջ ՀԶՕՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ
Ձերդ ժայռ անյողդողդ՝ երբեք չընկճուիր,
Յոռի կիրքերու դէմ կը մաքառի,
Անհրապոյր՝ վասն իւր գանձերն աշխարհի,
Ոչ մէկ ոյժ կարէ նուաճել զանի:

«ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ» է իր պերճ ընշանաբան,
Սուտն ու կեղծիքը մերժէ յաւիտեան,
Ծաղր ու հեգնութիւն, փաղաքուշ խօսքեր՝
Անոյժ, անզօր են, իրեն չեն ազդեր.
ՀԶՕՐ ՆԿԱՐԱԳԻՐ անյաղթ, անվեհեր՝
Դրօշն ճշմարտութեան կը բռնէ միշտ վեր:

ԽՐԱԽՈՑՍ

(Վիատ Հոգիներուն)

Երբ սեւ ամպեր դիզուին կոյտ կոյտ,
Ծածկեն աչքէդ երկնից կապոյտ,
Ահեղ ամպրոպք, փայլակ, կայծակ
Ահաբակեն հոգիդ համակ,
Մի՛ վրհատիր, արեգն պայծառ
Շուտ պիտ՝ ծագի, վանէ խաւար:

Մերթ ալեկոծ երբ կը տեսնես
Խաղաղ ծովուն ջինջ մակերես,
Այդ տեսարան մըրրկայոյզ՝
Չէ՛ մշտատեւ, մ՚ըլլա՛ր անյոյս,
Փոթորիկներն թէպէտ ուժգին՝
Սակայն ընդհուպ պիտ՝ հանդարտին:

Խոչընդոտներ ամէն կողմէն
Երբ ուժգնօրէն վրրադ խուժեն,
Բաղդը երբ քեզ դէմ խոժոռի,
Խինդը փոխէ ողբի, սուգի,
Մի՛ լքանիր, զի վիշտ, հաճոյք
Այս կեանքի մէջ կ՚ընթանան զոյգ:

Կեանքիդ ծովը երբ փոթորկի,
Մի՛ երկնչիր վրհա՛տ հոգի,
Կարողն Աստուած վեհ հրամանով
Խաղաղցընէ հովերն ու ծով,
Օ՜ն, հաւատքով նաւդ յառաջ տա՛ր,
ՀԱՒԱՏՔՆ Է միշտ քաջ դեկավար:

Կեանքի կրուիւն է դժուարին,
Դուն մի՛ փնտռեր պայքար դիւրին,
Յաջողութիւն, փառք ու պատիւ
Ժիր մրցման մէջ կան ճշմարտիւ.
Լե՛ր անվեհեր կոչումիդ մէջ,
Խանդ ու աւիւնդ պահէ անշէջ,
Դուն քեզ օգնէ, յուսա՛ ի Տէր,
Տէրն պիտ՚ օգնէ քեզ, վստահ լե՛ր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔՆԱՐ

Դո՛ւ Հա՛յ Քընար, տխրահնչիւն, սրգաւոր,
Ողբերգեցիր ա՞հ, դարերով...
Անբաղդ ցեղիդ ջարդ, կոտորած, վիշտ, տառապանքն
ահաւոր,
Խորունկ վէրքերն, անհուն ցաւերն հոգեխրոով...:

Ա՛լ հերի՛ք է, դադրեցո՛ւր ողբերդ, հառաչ հոգեյոյզ,
Փոխէ լարերդ տխրանուագ. ներշնչէ խինդ, խրախոյս.
Զի ՀԱՅԱՍՏԱՆ — չքնաղ երկիրդ ԱԶԱՏ այսօր
Դերութեան կուռ շղթաներէն դարաւոր:

Արդ լարերդ թող հնչեցնեն երգ ցնծութեան,
Երգէ յոյս, լոյս, խինդ, խանդ ու սէր եղբայրական,
Օ՜ն, տաղերգէ զրաւոր երգեր,
Ա՛լ նրագէ ազատաշունչ ու անվեհեր:

Ազատ Քրնա՛ր Հայկական,
Այսուհետեւ պանծացո՛ւր յարաժամ ՆՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ.
Թող Հայորդիք արձագանգ տան
Բանիւ արդեամբ, նրագներուդ
Խինդի, լոյսի, խրրախոյսի, անկեղծ սիրոյ
Եւ Միութեան

ԳՈՂԳՈԹԱ

Անհուն սիրով ի Գողգոթա
Ո՜հ, խաչուեցաւ Տէրն իմ բարի,
Արիւն թափեց խաչին վրայ՝
Եւ ինձ շնորհեց ներում ձրի·

Ո՛վ Գողգոթա, վե՛հ Գողգոթա,
Փրկչիս արեան եղար վրկայ,
Ո՛վ Գողգոթա, սո՛ւրբ Գողգոթա,
Փրկչիս մահուան եղար վրկայ:

Ժայռեր պատռին, արեւն սեւնայ,
Մինչ խաչին վրայ մեռնի Յիսուս,
Եւ իր մահուամբ կ'անմահանայ
Հէք մահապարտ հոգիս անյոյս:

Տէր իմ Յիսուս, ո՛վ ՍԷՐ անճառ,
Ի՜նչ դառն տագնապ խաչին վրայ
Դուն կրրեցիր ինծի համար,
Զիս փրկելու ի Գողգոթա:

Ո՛վ Գողգոթա, վե՛հ Գողգոթա,
Տէրոջ արեան եղար վրկայ,
Ո՛վ Գողգոթա, սո՛ւրբ Գողգոթա,
Փրկչիս մահուան եղար վրկայ:

(*Թարգմ.*)

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Մեր երկրագունտն ըրաւ դարձեալ իր մեծ շրջան
Արեգին շուրջ՝ անջրպետին մէջ անսահման,
Տարի մ'ալ ա՜հ, շուտ սահեցաւ, անցա՜ւ արագ,
Գլորեցաւ Անցեալին խոր վիհն անյատակ·
Թրռա՜ւ տարին··· ո՞վ կարող է յետս կոչել զայն·
Թողուց հետքեր, մերթ բերկրառիթ, մերթ տխրագին,
Հետքեր՝ անջինջ իբրեւ դրոշմ հին տարիին:

Ողջո՜յն ընդ քեզ, Նոր թուական Ամանորի,
Կուգաս պարգել նոր գաղտնիքներ լաւ կամ յոռի·
Դու անծանօթ Ապագայէն պատգամ բերես,
Բանաս ջանքի՝ զարգացումի նոր ասպարէզ,
Դու ներշնչես մեզի նոր իղձ, նոր խրրախոյս,
Նոր զօրութիւն, նոր խանդ, աւիւն, նոր յոյս, նոր լոյս,
Կ'ազդարարես ապրիլ ազնիւ կեանք մ'օգտակար
Ու ծառայե՜լ — վե՜հ նըպատակ կեանքի համար:

Դո՜ւ Նոր Տարի, ինծի կ'ըսես· «Ուշ դիր ձայնիս,
«Կեանքն է վաղանց, մի՛ վատներ զայն ի սընոտիս,
«Ապագայի երազներով ոսկեղինիկ՝
«Մի՛ օրօրուիր յոյսերով սին ու խաբուսիկ,
«Լե՛ր իմաստուն, մոռցի՛ր Անցեալն ու Ապագան,
«Օ՜ն, փայլեցո՛ւր գործօն կեանքով միշտ քու ներկան·
«Ծանի՛ր ըզքեզ, կիրքերդ սանձէ՛, բարին գործէ՛,
«Զարէն խոյս տո՛ւր, պայքարիդ մէջ լե՛ր արի,
«Ահա՛ յայնժամ
«Կեանքդ կ'ըլլայ մի՛շտ ցոլացիկ, մի՛շտ ՆՈՐ ՏԱՐԻ»:

Ի՞ՆՉ Է ԿԵԱՆՔԸ

«Կեանքը Ե՛րգ է», կը ճռռուղէր ազատ թռչնիկ՝
Թաւուտին մէջ ոստի մը վրայ հոն հանդարտիկ։

«Կեանքն է Զարթնո՛ւմն», կը մրմնջէր Վարդը սիրուն,
Այնինչ բանար իր թերթիկներ կարմրագոյն։

«Կեանքն է Հանո՛յք», կը նրուագէր պերճ թիթեռնիկ,
Համբուրելով կը թռչըտէր ծաղկէ ծաղիկ։

«Կեանքը Գո՛րծ է», ժրաջան Մեղուն միշտ կը բզզար,
Որ կը ծրծէր վարդին անուշն անյագաբար։

«Կեանքը Սէ՛ր է», մեղմիւ մնջէր հեզ Աղաւնին՝
Սաղարթագեղ ծառոց մէջէն անտառակին։

«Լըսէ՛, Կեանքն է Ազատութի՛ւն», Արծիւն հրպարտ
կը կառաչէր,
Երբ ամրագոյն ամպոց մէջէն սուր կը ճախրէր։

«Կեանքն է Պայքա՛ր», կը մրունչէր հրզօր Առիւծն գոռոզաբար,
Որուն կեանքն է թշնամւոյն դէմ մղել գուպար։

«Կեանքն՝ Աշխատա՛նք», կը գոչէին կոհակները լեռնահանգոյն՝
Որ բաղխելով խորտակուէին եզրը ծովուն։

«Կեանքն է Երա՛գ, հեշտ, վաղանցիկ», Մէգն հառաչեց,
«Եւ կամ Շոգի ընդհուպ ցնդի», Ամպն հաւաստեց։

«Կեանքը Արցու՛նք, լոկ Արտասու՛ք է, արդարեւ»,
Կ'ըսէր մեղմ կամ տեղատարափ լալկան անձրեւ։

(*Թարգմ.*)

ՃՇՄԱՐԻՏ ՄԱՐԴԸ

Եթէ կ'ապրիս կեանք մ'անբասիր,
Վատ մոլութեանց չես անձնատուր,
Քու խօսք ու գործք չեն հակասեր,
Կարող, յաջող, այլ չես հրպարտ,
Ահա՛ դուն ես Ճշմարիտ Մարդ:

Եթէ ունիս կեանք բարեբաստ՝
Նախանձելի, փայլուն, ըզգաստ,
Ու համեստ ես՝ նաեւ անյաղթ
Կեղծ՝ շողոքորթ խօսքերէ բարդ,
Ահա դուն ես Ճշմարիտ Մարդ:

Եթէ կ'ապրիս կեանք մ'անվեհեր,
Կեանքի կռուոյն մէջ անվրհատ,
Քեզ չեն խռովեր փոթորիկներ,
Լուտանքի դէմ ես լուրջ՝ հանդարտ,
Ահա դուն ես Ճշմարիտ Մարդ:

Եթէ ունիս համբաւ բարի,
Վարկ ու անուն վստահելի,
Կ'ատես խօսք՝ գործք կեղծ ու պատիր,
Կեանքդ տիպար ու անաղարտ,
Ահա դուն ես Ճշմարիտ Մարդ:

Եթէ ունիս դիւցազն ոգի,
Թ'իշխես ընդ միշտ «ԵՍ»ի դ, անձիդ,
Բուռն կիրքերուդ թէ չես գերի,
Համբերութիւնն հոգւոյդ պերճ զարդ,
Գիտցի՛ր որ ես Ճշմարիտ Մարդ:

Թէ չես ապրիր կեանք մ'անձնասէր եւ ընտեմ,
«Բարիք գործել» ընշանաբանդ է վրեմ,
Վասն թշուառին տածես սէր, գութ,
Որբն ու այրին քու դրրամէդ վայլեն օգուտ,
Յայնժամ դուն ես ճշմարիտ Մարդ:

Թէ լաւ ձիրքերդ զարգացընես,
Թերութիւններդ ընդմիշտ ուղղես,
Դժուարութեանց դէմ անյողդողդ՝
Դիւցազնաբար մղես գոռ մարտ,
Ահա դուն ես ճշմարիտ Մարդ:

Թէ ուղղամիտ՝ ճըշմարտասէր,
Ճշմարտութեան ես ջերմ պաշտպան,
Սուտին, կեղծին չես հանդուրժեր,
Տածես ոգի անկախ, ազատ,
Ահա դուն ես ճշմարիտ Մարդ:

Թէ Սուրբ Մատեան գիտակցաբար
Կ'ընտրես կեանքիդ լոյս ուղեցոյց,
Կեանքիդ համար միակ տիպար՝
Կ'ընես Յիսուս — Աստուածամարդ՝
Ահա դուն ես ճշմարիտ Մարդ:

Թէ հաւատաս անմահութեան,
Ձես ապրիր լոկ վասն այս կեանքին,
Աչքերդ յառած Մեծ Ապագան,
Անխոով քալես կեանքիդ ուղին
Փըշոտ, փոշոտ, հարթ կամ անհարթ,
Վստա՛հ դուն ես ճշմարիտ Մարդ:

ՋԱՏԻԿ

ՔՐԻՍՏՈՍ ՅԱՐԵԱՒ Ի ՄԵՌԵԼՈՑ

Այսօր յարեաւ Տէրն Քրիստոս,
Յարեաւ Փրկիչն բարեխօս,
Նրկուն եղաւ մահն ու դամբան,
Ամօթապարտ՝ չար Սատան:

Ալէլուիա՛. գերեզմանէն Տէրն յարեա՛ւ,
Քրիստոս յարեաւ պերն յաղթանակաւ.
Ալէլուիա՛, Ալէլուիա՛:

Այսօր Փրկիչն յաղթական
Լրբացուց գործն փրկութեան,
Անգին արեամբն պատուական
Մեղքերն քաւեց մարդկութեան:

Այսօր Քրիստոս ջախջախեց
Գրլուխն օձին բանսարկու,
Մութ դրժոխքի դուռն փակեց,
Դրախտն բացաւ լուսատու:

Այսօր Յիսուս մեզ տուաւ
Յոյսն յարութեան զերդ գրրաւ,
ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ — անվերջ կեանք —
Ի լոյս բերաւ. Իրեն փա՛ռք:

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ

Այսօր երգե՛նք միաձայն,
«Քրիստոս յարեաւ — մեր Արքայն —·
Օրհնե՛նք Փրկիչն պաշտելի,
Զի Նա փրկեց մեզ ձրրի:

Ալէլուիա՛, գերեզմանէն Տէրն յարեա՛ւ,
Քրիստոս յարեաւ պերն յաղթանակաւ,
Ալէլուիա՛, Ալէլուիա՛:

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԾՈՎ

(Զօն գիրելի բարեկամիս՝ խանդավառ բանաստեղծ Ռուբէն Որբերեանի)

Կ'ուզե՞ս տեսնել կեանքիդ պատկեր,
Յանախ դիմէ պերճ ծովեզրը,
Ծովէն սորվէ յար եւ նըման
Կեանքդ պատկերող տեսարաններ:

Տե՛ս պսպըղուն ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի փայլուն օրեր,
Օրե՛ր յաջող ու ժպտական,
Աւա՜ղ··· սակայն շատ չեն տեւեր:

Ցար ծփծըփուն ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի իր ծըփանքներ,
Ելեւէջներ պարբերական
Են յարաժամ կեանքիդ ընկեր:

Գեղաժիծաղ ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի սին հաճոյքներ՝
Որոնք ընդհուպ շոգիանան
Եւ ցնդին, ո՜հ, գերդ փրփուրներ:

Ժայրաժաւալ ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի լայն ասպարէզ,
Արգասիքով պերճ՝ պատուական
Վաղանց կեանքըդ կը զարդարե՞ս:

Գաղտնալից խոր ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի իր գաղտնիքներ՝
Որ յաւէտ մութ պիտի մընան,
Չի մարդու միտք չեն ըմբռներ։

Փոթորկայոյզ ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի փոթորիկներ,
Որք մերթ ընդ մերթ մեզ կ'սպառնան
Եւ վրդովեն ա՜հ, հանգիստ մեր։

Գազանալից ծովուն նըման
Կեանքդ ալ ունի ոխերիմներ,
Անզուսպ կիրքերդ իբրեւ գազան՝
Կեանքըդ կ'ընեն քանդ ու աւեր։

* * *

Ծովն գաղտնալից, լայնածաւալ,
Փոթորկայոյզ եւ կամ հանդարտ՝
Վեհ Արարչին կամքն անայլայլ
Կը կատարէ սկիզբէն ցարդ։

Նոյնպէս ալ դուն
Լե՛ր եռանդուն,
Կեանքըդ խրոով կամ թէ խաղաղ,
Զանա՛ ընել զայն օգտակար,
Ծովու նըման՝ օ՜ն, անյապաղ
Արարչիդ կամքն, կատարէ՛ յար։

ՎԱՐԴ ԵՒ ՇԻՐԻՄ

(Ծաղիկ մը Վ. Հիւկօէն)

Շիրիմ — Դո՛ւ, քաղցրաբոյր վա՛րդ գեղատես,
Որ զարդարես դաշտ ու պարտէզ,
Ի՞նչ կ'ընես այն գոհար ցօղեր՝
Որ կը հանգչին առաւօտուն՝
Թերթերուդ վրայ թարմ՝ փալփլուն.

Վարդ — Ես այն ցոլուն ցօղով շինեմ
Իմ ըզգլխիչ բոյրըս վըսեմ:

Շիրիմ — Ո՛վ գեղաթոյր վարդ շողշողուն,
Դո՛ւ, թագո՛ւհիդ ծաղիկներուն,
Ի՞նչ կ'ընես ջերմ արփւոյն շողեր՝
Զոր կը ծըծես յուշիկ յուշիկ
Թերթերուդ մէջ նուրբ՝ անուշիկ.

Վարդ — Այն շողերով ես կազմեմ յար՝
Իմ յանկուցիչ թոյրըս պայծառ:

* * *

Վարդ — Ո՛վ մշտակուլ անյագ շիրիմ,
Որ միշտ մարդուն ես ոխերիմ,
Մատաղ մանուկն կամ ծերունին,
Երիտասարդ կամ պատանին
Երբ գըլորի խոր վիհիդ մէջ՝
Մութ ու նըսեմ,
Ըսէ՛, տեսնեմ,
Ի՞նչ կ'ընես զայն փոսիդ մէջ գէջ.

Շիրիմ — Մ'ա՛յպաներ զիս, գեղա՛նի վարդ,
Այլ ուշադիր եղիր ինձ արդ,
Ես կուլ կուտամ լոկ հող մարմին,
Իսկ վեր պանայ անման հոգին՝
Աշխարհն հոգեղէն,
Յաւէտ երջանիկ՝
Կամ ապերջանիկ:

ԺԱՄԱՆԱԿ

Ժամանակն յարգէ՛
Մինչ այն քու ձեռքդ է,
Զի թրուչող բոպէն
Զը դառնար նորէն:

ԻՆՉ ՇՈՒՏ

Ի՞նչ շուտ սրբանայ ժամանակն անգին,
Որքա՞ն շուտ թռչին օրեր, տարիներ,
Եւ ի՞նչ շուտ տարուոյն շրջանք չորեքին՝
Գարուն ու ամառ, աշուն ու ձըմեռ՝
Միմեանց յաջորդեն, սահին ու անցնին:

Ի՞նչ շուտ փոփոխին կեանքի շրջաններ,
Այսօր պատանի, վաղն երիտասարդ,
Ի՞նչ շուտ չափահասն լինի ալեհեր,
Որքա՞ն կարճատեւ ճամբայ ունի մարդ
Օրօրոցէն մինչ գերեզմանին եզր:

Ի՞նչ շուտ թարշամին ծաղկունք գեղաթոյր,
Անոնց հրապոյրն որքա՞ն անկայուն,
Եւ ի՞նչ շուտ թօշնի վարդն անուշաբոյր.
Ա՜հ, ի՞նչ շուտ կեանքի արեւն շողշողուն
Ծագի ու մարի··· զերդ պըլպըլուն հուր:

Ի՞նչ շուտ մոռցուին գեղգեղն սոխակին,
Գարնան զով զեփիւռն, կիզիչ տօթն ամրան,
Ձմրան բուքն ու ցուրտ, սաստկաշունչ քամին,
Եւ ի՞նչ շուտ փոխուին շուրջ մեր ամեն ինչ,
Մերթ պայծառ՝ զուարթ, մերթ մութ՝ տխրագին:

Ի՞նչ շուտ խուսափին խինդ՝ երջանկութիւն,
Թախիծ, տառապանք, վիշտ, հաճոյք, ծիծաղ,
Եւ ի՞նչ շուտ փախչին բաղդ, պատեհութիւն,
Ճոխութիւն ու փառք, խնճոյք բազմաձաղ՝
Որքա՞ն վաղանցիկ վայելքն են մարդուն:

Ազգեր ու ազինք, իրեր ու մարդիկ
Որքա՜ն յեղյեղուկ ու յարափոփոխ,
Բաղդին, տարերաց են միշտ խաղալիկ·
Էին անյեղլի վընիռն «դարձցիս հող»,
Ամենուն համար ստոյգ, անդարձիկ:

* * *

Միմիայն հոգին — պատկեր Արարչին —
Անեղծ, անփոփոխ, յաւիտենական·
Երբ հող մարմնոյն տայ հրաժեշտը վերջին
Շուտով ելանայ իւր վերին կայան,
Յաւէտ ապրելու հետ իւր Արարչին,
Անփոփո՛խ հոգին — պատկեր Անմահին:

ՔՐԻՍՏՈՍ՝ ԱՄԵՆԱՅՆ ՅԱՄԵՆԱՅՆԻ

(Վեր. Գ. Մ. Շմաւոնեանի Յիշատակին)

Կայ մի ՎԷՄ վըսեմ, անշարժ, անսասան,
Հէֆ ուղեւորին անֆոյթ ապաստան,
Թէ ապաստանիս, ուղե՛ւոր, Անոր,
Կ'ըլլաս ապահով, անգայթ ամեն օր:
Ո՞վ է այդ ՎԷՄՆ կենսահոս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ԱՐԵԳԱԿ պերճ, լուսապայծառ,
Ուրիշ արեւներ են աղօտ, անփառ,
ՍԱ զերդ մի փարոս ի մէջ մըթութեան
Ուղեցոյց է ֆեզ, հէ՛ֆ մոլորական
Այդ ԱՐԵԳԱԿ լուսահո՞ս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ՈՐԹ յուրթի եւ սաղարթագեղ,
Իր բոսրագոյն հիւթն է բուժիչ դեղ,
Ախտաժէ՛տ հոգի, այս Որթն պատուական՝
Ճըմլեցաւ վասն ֆո, վըկա՛յ Գողգոթան.
Ո՞վ է այդ ՈՐԹՆ յորդահոս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ֆաղցր ԱՆՈՒՇ՝ որ է սէր ու լոյս,
Անգօրին տայ ոյժ, վըհատին՝ խրախոյս,
Առանց այս Անուան չի՛ֆ երջանկութիւն,
Այս անուամբ միայն լինի փրկութիւն.
Ի՞նչ՝ այդ ԱՆՈՒՇՆ սիրահոս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի գերազանց վեհ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ,
Առանց Անոր ո՛չ ոք է իմաստուն,
Թէ բաղձաս ուղղել ներկադ, ապագայդ,
Սոյն Իմաստութեան հետեւէ՛ անգայթ·
ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ երկնախօ՞ս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ՀՈՎԻՒ քաջ, բարի, իմաստուն,
Ճանչնայ ոչխարներն եւ անոնց անուն,
Եթէ միշտ անսաս Բարի Հովիւին,
Լինիս ապահով, անդորր լիովին:
Ո՞վ՝ այս ՀՈՎԻՒՆ քաղցրախօս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ կարող ու հլմուտ,
Հեզ, խոնարհ, յօժար, ունի անբաւ գուրթ,
Բանիւ եւ արդեամբ կատարեալ տիպար,
Անոր դիմէ միշտ սորվելու համար·
Սա ՈՒՍՈՒՑԻՉ երկնախօ՞ս,
— ՔՐԻՍՏՈՍ:

Կայ մի ԲԱՐԵԽՕՍ եւ ՄԻԱՆՈՐԴ միակ՝
Ընդ մէջ Աստուծոյ ու մարդոց համակ,
Դո՛ւ, հէ՛ք մեղաւոր, օ՛ն, դիմէ առ Նա,
Իրմէ կ'ընդունիս ներում անխընայ·
Ո՞վ՝ այս միակ Բարեխօս,
— Քրիստոս:

(Թարգմ.)

ԲԱՐԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Օ՜ն, հաւատով
Բոլոր ուժով
Մըղէ՛ բարի պատերազմը,
Որ ըստանաս յաղթանակը,
Քաջ հաւատի փառապսակը:

Տէրոջ շնորհով
Լե՛ր անվրդով,
Մըղէ՛ մեղքին դէմ պայքար քաջ,
Մի՛ խոտորիր աջեակ կամ աջ,
Վստա՛հ ի Տէը, գընա՛ յառաջ:

Մի՛ վըհատիր,
Մի՛ երկնչիր,
Ամենայաղթ եւ իմաստուն
Մեծ Առաջնորդ մը ունիս դուն,
Անոր հետեւէ՛ ըզգօն, արթուն:

Յիսուս Քրիստոսիդ
Առաջնորդիդ
Հաւատարիմ եղիր զինուոր,
Կ'առաջնորդէ քեզ օրէ օր,
Անով կ'ըլլաս միշտ զօրաւոր:

ՄԻՇՏ ՊԱՅԾԱՌ ԿԵԱՆՔԸ
ՉԷ՛ ԼԱԻԱԳՈՅՆԸ

Թէ լինէին կեանքիդ օրեր միշտ պայծառ,
Ու երազներդ՝ միշտ իրական,
Յայնժամ աղօթք, մաղթանք հարկ պիտ՝ չ՛ըլլար,
Ոչ ալ հաւատք՝ քեզ դեկավար:

Թէ չ՝լինէին փորձութիւններ, ճիգ ու պայքար՝
Նրկարագրիդ իբր փորձաքար,
Արիութիւն յայնժամ կ՝ըլլար անիմաստ բառ,
Յաջողութիւն բերկրանք չէր տար:

Վիշտ, նեղութիւն ու տառապանք,
Յուսաբեկում, ցաւ ձախողանք՝
Սանդղամատեր են երկնաբեր,
Թոդ բարձրացնեն ըզքեզ միշտ վեր:

ԱՆՎԻՇՏ ԵՐԿԻՐԸ

(Բրօֆ. Ա. Մ. Մելֆոնի Յիշատակին)

Վայրագ հովե՛ր արագասլաց, գիտէ՞ք իրաւ,
Որ թափառիք շղթայազերծ՝ ծով ու ցամաք,
Արեւելքէն մինչ արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ,
Գիտէ՞ք երկիր մը ամայի կամ մարդաբնակ՝
Ուր ցաւատանջ, վշտաչարչար, խոնջած հոգին
Կրնայ գտնել ըսփոփ, հանգիստ բոլորովին.
— Ուժգին ձայնով փոթորիկներն ահեղագոչ
Մռնչելով պատասխանեն այս հարցին, «Ոչ»:

Դա՛ւն անյատակ՝ անծայրածիր վրսեմ Ովկէա՛ն,
Հէք մարդկութեան ադէտներուն տեղեակ վրկան,
Գիտե՞ս գաւառ մ'անվիշտ, անցաւ, ընդմիշտ անդորր,
Գիտե՞ս վայր մը եւ կամ կղզի մը հեռաւոր՝
Ուր բաժանում, սուգ, հառաչանք են անծանօթ,
Ուր տիրէ միշտ երկին անամպ ու անաղօտ.
— Պահ մը լըռեց Ովկիանոսն ալ մեծագոչ,
Ապա խըրոխտ կոհակներովն մըռնչեց՝ «Ոչ»:

Արծաթ Լո՛ւսին, պերճ դիցո՛ւհիդ գիշերուան,
Որ թախծադէմ վերէն հակես գերդ պահապան՝
Շիրիմները մեր աշխարհէն մեկնողներուն,
Որ նայուածքովդ միշտ կ'ամոքես վիշտը մարդուն,
Գիտե՞ս արդեօք վայր մ'երջանիկ, եդեմական
Ուր վիշտ, թախիծ, ոգբ, վայնասուն, արցունք չըկան,

Գիտե՞ս աշխարհ մ'ուր մարդիկ բնաւ չեն հառաչեր,
Ուր անգութ մահն իր սուր մանգաղ չը շողացներ,
— Ամպի մ'ետեւ դէմքն ըսքօղած՝ ձայնով դողդոջ՝
Երկնից դշխոյն կարեկցաբար մրմնջեց՝ «Ոչ»:

Եւ վշտակոծ, անմըխիթար մահկանացուն
Ցուսակըտուր, իր հարցն անձկոտ ուղղէ առ Կրօն,
Գիտէ՞ք վայր մը, ըսէ՛ք, ԿՐՕ՛Ն, ՀԱՒԱՏՔ, ՅՈ՛ՅՍ, ՍԷ՛Ր,
Ուր չըկայ մահ, ոչ արտասուք ու ոչ վիշտեր·
— «Այո», ասնք պատասխանեն վշտի մարդուն,
«ՄԸԽԻԹԱՐՈՒԷ՛, ԱՐՑՈՒՆՔԴ ՍՐԲԷ՛, ՄԻ՛ ՍԸԳԱՐ ԴՈՒՆ,
«Կայ երկիր մը — ԵՐԿԻՐ ԱՆՎԻՇՏ — ուր չի՛ք ԱՐՑՈՒՆՔ,
«ԵՐԿԻՆՔԸ՝ ուր Կ'ԱՆՄԱՀԱՆԱՆ մահկանացուք,
«Այո՛, ԵՐԿԻ՛ՆՔՆ է այդ ԵՐԿԻՐ ԱՆՑԱՒ, ԱՆՎԻՇՏ,
«Հաւատացեալն հոն պիտ՝ ապրի ԵՐԶԱՆԻԿ ՄԻՇՏ»:

ՆՈՐ ԵՐԿԻՐԸ

(Վեր. Յակոբ Թաշճեանի Յիշատակին)

Երկիր մը կայ չքնաղ ու նոր,
Սուրբ Գառնուկն է արեւն անոր,
Պե՛ռն երկիր, պե՛ռն երկիր,
Հոն զըւարթունք վեհ, լուսաթեւ՝
Կ'երգեն ոսկի քընարներով
Գառնուկին նոր երգն յարատեւ,
Պե՛ռն երկիր, պե՛ռն երկիր:

Այն երկրին մէջ մեղք չը մտներ,
Ոչ նախանձ կայ, ոչ չար կիրքեր,
Սո՛ւրբ երկիր, սո՛ւրբ երկիր,
Բիւր փրկեալներ հոն միաձայն՝
Յիսուս Փրկչին շուրջ բոլորած
Կ'երգեն վըսեմ երգ փրկութեան.
Սո՛ւրբ երկիր, սո՛ւրբ երկիր:

Հոն չըկայ մահ, ոչ ցաւ, ոչ վիշտ,
Չըկայ գիշեր, ցերեկ է միշտ,
Լո՛յս երկիր, լո՛յս երկիր,
Ծով չըկայ հոն, ոչ փոթորիկ,
Բընակիչներն միշտ երջանիկ.
Անեմպ երկիր ու գեղեցիկ,
Լո՛յս երկիր, լո՛յս երկիր:

Ո՞հ թէ լինէր մեր հուսկ բաժին
Նո՞ր երկիրն, նո՞ր երկիրն,
Ի՞նչ ցանկալի վայր երկնային
Նո՞ր երկիրն, նո՞ր երկիրն.
Օրհնեա՛լ Յիսուս, դո՛ւ Փրկիչ մեր,
Արեամբդ սրբէ մեր հոգիներ,
Եւ ընդունէ ըզմեզ հոն վեր,
Նո՞ր երկիրն, նո՞ր երկիրն:

Խաւարին մէջէն յառա՛ջ դէպի լոյս.
Նայէ՛ Բընութեան, ա՛ռ միշտ խրախոյս:
Երգէ՛ երբ մութի մէջ ես,
Երգէ՛ երբ լոյսի մէջ ես,
Երգէ՛ երբ տխուր ես,
Երգէ՛ երբ ուրախ ես:

ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ, Ո՞ՒՐ ԿԱՍ

(Մր. Հրպըրթ Ալէնի Յիշատակին)

Ա.

Հէք մարդկութիւն կը հառաչէ դարերով՝
Տառապանքի, հոծ վիշտերու բեռին տակ,
Անհուն տենչով մշտաչարչար, միշտ խըռով՝
Փնտռէ անեղծ երջանկութիւն շարունակ:

Ա՛հ, սակայն մարդ դիւրախաբ է զերդ մանուկ,
Ի՛նչ շուտ խաբուի հանոյքներով սին՝ թափուր,
Նա միշտ դժգոհ, միշտ անհանգիստ, յեղյեղուկ,
Անձկաւ գոչէ, «Երջանկութիւն ո՞ւր է, ո՞ւր···»:

Շատեր կարծեն երջանկութիւն կերուխում,
Զեղխ՝ շըռայլ կեանք, խօլ վայելքներ վաղանցուկ,
Բայց Բագռատեան բաժակին մէջ կա՛յ. զղջում,
Կան ողբ, վիշտեր, ոհ ու վայեր, դառն արցունք:

Բիւրաւորներ երջանկութեան հիմ դրնեն
Ոսկի, արծաթ, փարթամութիւն, գանձեր ճոխ,
Սակայն քանի՛ կրեսոսներ դժգոհ են,
Ապերջանի՛կ··· թէպէտ ընչեղ ու յաջող:

Ու քանինե՛ր՝ «Պատիւ, համբաւ են», կ'ըսեն,
Փայլուն տարերքն երջանկութեան տենչալի,
Մեծ անունէ, պերճ տիտղոսէ կ'սպասեն
Երջանկութիւն այս կեանքի մէջ փըշալի:

Գեղեցկութիւն յոխորտաբար կը գոչէ,
«Երջանկութեան միակ պայման ե՛ս, ե՛ս եմ»,
Բայց գեղանին տըգեղին պէս հառաչէ,
Երբ ծանր բաղդը կը խոժոռի իրեն դէմ:

Բ.

Երջանկութի՛ւն... պատրա՞նք մ'ես հեշտ, կամ երա՞գ,
Վիճա՞կն արդեօք երանաւէտ եդէմին,
Ադամորդին հառաչանօք հանապազ
Կը յեղյեղէ դիւթիչ անունդ կաթոգին:

Երջանկութի՛ն... կա՞ս կամ չըկաս յաշխարհիս,
Ո՞ւր քու գաւառ, ո՞ւր՝ հայրենիքդ, ո՞ւր՝ քու ելք,
Ո՞ր կողմ ապրիս, ո՞ւր գտնըւիս, ո՞ւր շրջիս,
Հիւսի՞ս, հարա՞ւ, արեւմո՞ւտք կամ արեւե՞լք:

Երջանկութի՛ւն... ո՞ր երկիրը աւելի
Նախամեծար կը համարիս, կը սիրես,
Եւրո՞պ, Ասիա՞, կամ Ափրիկէ՞ն վայրենի,
Կամ Նոր Աշխա՞րհն ունիս դուն լայն ասպարէզ:

Երջանկութի՛ն... առհաւատչեա՛յդ դըրախտին,
Ո՞ւր կը հանգչիս, ո՞ւր է քու սուրբ օթեւան,
Անշուք տնա՞կն, խարխուլ հիւղա՞կն աղքատին,
Կամ փարթամին ոսկեձեղուն ապարա՞ն:

Երջանկութի՛ւն, պատմէ՛, խնդրեմ անձկագին,
Ի՞նչ է արդեօք քու իսկական բուն գաղտնիք,
Յարափոփոխ վիճակաց մէջ այս կեանքին՝
Մարդիկ ի՞նչպէս կրնան ըլլալ երջանիկ:

Գ.

Հէք մարդկութեան այս դարաւոր հարցումին
Երջանկութիւնն տայ պատասխան լրջօրէն,
Վճռողաբար իր գաղտնիքը լիովին
Ինք միմիայն կրնայ պարզել ճշդօրէն:

«Երջանկութիւնս ոչ պատրանք մ'եմ, ոչ երազ,
«Այլ իրական ներքին վիճակն իմ հոգւոյն,
«Զունիմ գաւառ, ոչ հայրենիք, ոչ տարազ,
«Նիւթէն անկախ գոյութիւն մ'եմ գերագոյն:

«Մա՛րդ անձկաբեկ, լրէ՛ վրնիռս անաչառ,
«Ոչ խօլական սին հանոյքներ, ոչ զեղխ կեանք,
«Ոչ ճոխութիւն, ոչ համբաւ, ոչ ալ հանճար,
«Ոչ գիտութիւն, ոչ պերճ տիտղոս եւ ոչ փառք,
«Չեն կարող ընել քեզ
«Երջանիկ իսկապէս:

Դ.

ՅՈՐԴՈՐ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

«Օ՜ն, ուրեմն, կ'ուզե՞ս լինել երջանիկ,
«Արցունք սրբէ՛, վերականգնէ ինկածը,
«Կ'ուզե՞ս ընել կեանքդ զուարթ, ցոլացիկ,
«Կարեկցաբար երջանկացուր թշուառը.
«Բարիք գործէ՛, կիրքերդ սանձէ՛ քաջաբար,
«Պարտքդ ըրէ՛ եղի՛ր ընդ միշտ գոհունակ,
«Խիղճդ մաքուր, գործերուդ մէջ միշտ արդար,
«Պաշտէ զԱստուած — Երջանկութեան Հեղինակ»:

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ

(Բրօֆ. Ն. Պալիօզեանի Յիշատակին)

ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ...
Վե՜հ ճակատագիր մարդուն հողածին,
Չի կըրէ պատկերն Անմահ Արարչին.
Իղձերն հոգիին անվերջ՝ անսահման՝
Են պերն հաւատիֆ՝ դրոշմ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ:

Ողջոյն Բնութիւն հրաշալի
Յայտնաբերէ աներկեւան
Բիւր ապացոյց անհերքելի
Ստուգութիւնն Անմահութեան:

ԿԵԱՆՔ ու ՄԱՀ...
Կրկնակ խո՜ր գաղտնիքներ...
Կ'ուզե՞ս սրվիլ, լինել տեղեակ՝
Ու ըմբռնել զանոնք յստակ,
Լե՛ր հետամուտ, գնէ ԲՆՈՒԹԻՒՆ,

Շրջագայէ՛ դաշտ ու անտառ դալարազարդ,
Հետազօտէ՛, բոյս, ծառ, ծաղիկ, ծիլ ու տերեւ,
Դիտէ՛ թուփեր եւ բարձրաբերձ հսկայ կաղնին,
Համայն տունկեր որ կը պատռեն կեղեւն հողին՝
Ու կ'ընձիւղին արգասաւոր ծոցէն երկրին.
Ո՞չ ապաքէն կը հաւատեն պարզ՝ ակներեւ՝
Բնութեան հանուր ՕՐԷՆՔԸ ՄԵԾ ու ԱՆՅԵՂԼԻ՝
Թէ ՄԱՀԸ՝ ՊԱՏՃԱՌ, ԿԵԱՆՔՆ Է ԱՐԴԻՒՆՔ ԱՆԺԽՏԵԼԻ:

Նախ՝ ՓԸՏՈՒԹԻՒՆ, ապա ՓԹՈՒՄ
Առաջ ՄԱՀ, յետոյ ԿԵԱՆՔ:

Ի՜նչ խորիմաստ Բնութեան այս դաս։
Գարուն, ամառ, աշուն ձմեռ յաջորդաբար՝
Բիւր ձեւերով յայտարարեն լուռ՝ անբարբառ,
«ՄԱՀՆ ԿԵԱՆՔ ԾԸՆԻ, ԿԵԱՆՔ անընդհատ ամենուրեք,
«Առանց ՄԱՀՈՒ նոր ծիլ, ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ չըկա՛յ երբե՛ք»,
Սերմն կը փտտի, այլ անկէ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ կը փթթի։

Անէութի՜ւն··· ի՜նչ խօլ երազ Սկեպտիկեան,
Ո՛չ, ո՛չ չըկա՛յ ոչնչացում ի Բընութեան,
Այլ փառաւոր ձեւափոխում յաւերժական-
Թէպէտ մարմնոյն հողակերտ կազմ քայքայի,
Գերեզմանի գարշ որդերուն աւար լինի,
Սակայն յետոյ հըրաշաբար
Մահկանացուն ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ պիտի հագնի։

Հրնուէ՛ ուրեմն, կոչումդ է վեհ, ՀՈԳԻ ԱՆՄԱՀ,
ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ դրոշմն ունիս ճակտիդ վըրայ,
Մահ, գերեզման թող չազդեն քեզ սարսափ ու ահ,
Երգէ՛ անվախ՝ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ երգն յաղթական,
Երգէ՛ վատահ, գոչէ՛, «Ո՛վ մահ, ո՞ւր՝ քու խայթոց,
Ո՞ւր քու սարսուռ, ո՞ւր յաղթութիւնդ, ո՛վ գերեզ-
ման»։

*** Հրամանաւն Արարչին՝
Երբ կը թոչին սիրելիներ մեզմէ առաջ՝
Մահուան ձորէ դէպի ԵՐԿԻՐՆ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ,
Զողբանք անյոյս, անմըխիթար, լալահառաչ,
Հող վերմակին տակ ննջողներ պիտի զարթնուն
Յարութեան պերճ՝ լուսապայծառ առաւօտուն·
Եւ մենք ալ հոս երբ աւարտենք կեանքի ուղին,
Երբ հող մարմին յուղարկաւորք յանձնեն հողին,
Զանոնք դարձեալ ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԵՐԿՐԻՆ մէջ
Պիտի տեսնենք· հոն պիտ' ապրինք նոր կեանքն ան-
վերջ։

ԳԱՐՈՒՆ

Գարո՛ւն գեղազուարեն, կենսաբեր գարուն,
Դուն յոյս, խինդ, նոր կեանք կ'ընծայես մարդուն,
Լեռ, դաշտ ու անտառ դալարեօք պճնես,
Մարդիկ, կենդանիք կը հրճուին ի քեզ:

Ի՜նչ քիւր հանոյքներ, ո՛վ քրնարերգակ,
Կ'առթէ հոգիիդ՝ գարնան եղանակ,
Ի՜նչ պերճ խորհուրդներ, խոհեր պատուական
Կը ներշնչեն քեզ տեսարանք գարնան:

Երբ շրջագայիս դաշտեր ու անտառ՝
Գարնան մէջ մի օր գեղեցիկ, պայծառ,
Անտառք ծառախիտ, բլուրք ծաղկաւէտ՝
Միթէ չե՞ն դիւթեր հոգիդ անձկաւէտ:

Գեղաթոյր ծաղկունք, բուրումնաւէտ վարդ՝
Դաշտին, պարտէզին ի՜նչ յանկուցիչ զարդ,
Խոխոջ գետակին, կարկաչն առուակին՝
Ա՜հ, քանի՜ քաղցր են ականջին, աչքին:

Երբ թռչունք հոյլ հոյլ օդին մէջ ճախրեն
Եւ կամ ծառերու ոստերուն մէջէն՝
Իրենց քաղցրալուր գեղգեղն ճռուողեն,
Անոնց երգ, գեղգեղ ի՜նչ հրմայք առթեն:

Մեղմ զեփիւռն գարնան, սիւքը զովարար՝
Որքա՜ն կազդուրիչ ու առողջարար,
Երբ շնչէ առտուն ի խաղաղ ժամուն՝
Ի՜նչ բերկրանք, հանոյք կը վայելես դուն:

Երբ առաւօտուն ճաճանչէ արեգին
Ցողաթուրմ բուսոց վրայ սրփռուին,
Զինչ շիթերն ցողին յայնժամ գերդ գոհար՝
Ծաղկանց, խոտերու վրայ չե՞ն շողար։

Փերթող, նրկարիչ — Բնութեան սիրահար —
Երգէ, նրկարէ միշտ սիրապատար՝
Կարկաչն առուակին, զեփիւռն գարունին,
Թռչնոց քաղցր աւաչ, նուագ սոխակին։

Զրքնաղ, յանկուցիչ տեսիլներն գարնան,
Տեսիլներն ամրան, աշնան, ձրմեռուան,
Օ՛հ, յայտարարեն, անբարբառ, լռին՝
Փառքն ու գոյութիւն իրենց արարչին։

Ապրէ՛ մաքուր կեանքը,
Խօսէ՛ ճշմարիտը,
Սխալներդ ուղղէ՛,
Բարիք գործէ՛,
Յիսուսի հետեւէ՛,
Ապա թէ ոչ, ինչո՞ւ ծնած ես։

ԱԼՖՐԷՏ ԹԷՆԻՍԸՆ

ԿԵԱՆՔԻ ԾՈՎԸ

Կեանքի յարածուի ծովուն վրայ՝
Ուղեւորին նաւն կը աւրայ,
Մերթ արեւելք, մերթ արեւմուտ,
Մերթ լոյս ցերեկ, մերթ գիշեր մութ:

Կեանքի ալեկոծ ծովուն վրայ՝
Ո՛վ ուղեւոր, չե՛ս առանձին,
Բիւրաւոր այլ ուղեւորներ
Կը նաւարկեն, քեզի ընկեր:

Կեանքի անդորր ծովուն վրայ՝
Շնչէ մրրիկ կամ թէ զեփիւռ,
Կեանքիդ նաւը դադար չառնուր,
Անընդհատ կը յառաջանայ:

Ոմանց նաւն այս ծովուն վրայ՝
Յաջող հովով հեշտ կ՚ընթանայ,
Իսկ շատերուն նակատագիր՝
Է յուզեալ ծով անկարեկիր:

Լո՛ւր, ուղեւո՛ր, այս ծովուն վրայ՝
Արարիչդ է քաջ ղեկավար,
Նա ընդ քեզ է, լե՛ր, աներկբայ,
Կեանքիդ ուղին մինչ վերջանայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԸ

(Տօքթ. Ֆ. Հուիլրի՝ Եփրատ Գոլէճի
Հիմնադիր–նախագահի Յիշատակին)

Իմ հայրենիք քաղցը՝ —
Երկիր ազատութեան,
Ըզքեզ կ'երգեմ.
Պանծալի՛ պե՛րն երկիր՝
Ուր մեռան մեր հայրեր,
Թող հնչեցնեն ձոր, լեռ,
Ազատութի՛ւն:

Զեփիւռն թող մրմնջէ,
Թող հովն հնչեցնէ
Նուագն ազատ.
Լեզուներ թող երգեն,
Ծառերն թող նրուագեն,
Ժայռերն արձագանգեն
Երգն յար ազատ:

Իմ հայրենիք սիրուն —
Պաշտես ազատութիւն,
Անունդ սիրեմ.
Սիրեմ դաշտերդ դալար,
Անտառներդ ու տաճար,
Հոգիս կ'զմայլի յար՝
Փառքիդ վրեմ:

Ատուա՛ծ մեր հայրերուն,
Կ'օրհնեենք Քեզ — Հեղինակ
Ազատութեան.
Թող մեր երկիրն արփուէ
Լոյսն ազատ ափերէ,
Յաւիտեան մեզ պահէ,
Մեր թագաւո՛ր:

(Ազատ. թարգմ.)

ԱՊԱԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱՐ
ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ Մ'ԸԼԼԱՐ

«Մութ՝ անծանօթ ապագային՝
Ի՞նչ պիտի լինի կեանքիս բաժին»,
Մի՛ հարցըներ անձկօրէն.
Ներկայիս մէջ բոլոր ուժով
Կատարէ գործդ անվրդով,
Այսօր ապրէ լաւ կեանքով,
Ապագային համար
Անհանգիստ մ'ըլլա՛ր:

Լաւ ապրուած կեանքդ այսօրուան
Կ'երաշխաւորէ քու ապագան,
Սա օրէնք մ'է իրական.
Գործօն, խոհեմ կեանքդ այսօրուան
Կ'ապահովէ կեանքըդ վաղուան,
Եղի՛ր արի, աներկեւան,
Ապագային համար
Անհանգիստ մ'ըլլա՛ր:

«ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»

Ցաւոց, վշտաց վա՛յր, վե՞հ Գեթսեմանի,
Պատմէ՛, Տէրն մընա՞ց ի գերեզմանի,
Վայրն խորհրդաւոր լուռ եղանակաւ՝
Անձկաւ մրմնջեց, «ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:
Գիշե՛ր լուռ, վրսեմ, ցա՛յգ խորհրդաւոր,
Պատմէ՛ մեզ, ո՞ւր է փառաց թագաւոր,
Մութ գիշերն ըսաւ, «Ցերեկ ծագեցաւ»,
Այգալոյսն ձայնեց, «ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:

Սո՛ւրբ Երուսաղէմ, պերճ քաղա՛ք հսկայ,
Պատմէ՛ մեզ, ո՞ւր է արքայից Արքայ,
Եւ փարթամ քաղաքն վրկայեց կամաւ
Ու արձագանգեց, «ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:

Ո՛վ վեհ Գողգոթա, գագա՛թ մահավայր,
Դու Փրկչին մահուան քաջ վրկայ եղար,
Սա՛ր արիւնաներկ, խաչեալն ի՞նչ եղաւ,
Սարն արձագանգեց, «ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:

Իւղաբեր կանայք յոյժ խլռռվեցան՝
Երբ թափուր տեսան Տէրոջ գերեզման,
«Ո՞ւր է մեր Տէրը», հարցին հրեշտակին.
Լուսազգեստ հրեշտակն այս ՄԵԾ ԼՈՒՐՆ ԻՐԱԻ
Անոնց աւետեց, «ՉԷ՛ ԱՍՏ ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:

Երկի՛նք ու երկի՛ր, հրճուեցէ՛ք այսօր,
Զատիկն ցնծատօն, տօն սուրբ՝ փառաւոր,
Քանզի ՏԷՐ ՅԻՍՈՒՍ յաղթանակ տարաւ,
Տիեզերք գոչէ, «ՉԷ՛ ԱՍՏ, ԱՅԼ ՅԱՐԵԱԻ»:

ՎՇՏԱՀԱՐ ՀՈԳԻԻՆ ԵՐԳԸ

Ո՛վ հոգիս, ինչո՞ւ այսպէս
Խլռուած անհանգիստ ես,
Կարծես թէ Հայրդ Երկնաւոր
Զը՞ գիտեր վիշտերդ բոլոր·
Ո՛վ հոգիս, յուսա՛ ի Տէր,
Տէր կը մեղմէ քու դառն վիշտեր:

Մութ ամպեր ատեն ատեն
Երբ յանկարծ շուրջդ պատեն,
Մի՛ վախնար, Փրկիչդ Յիսուս
Խաւարդ պիտ՝ ընէ լոյս·
Ո՛վ հոգիս, յուսա՛ ի Տէր,
Տէրն կը մեղմէ քու դառն վիշտեր:

Ծով, ցամաք երբ փոթորկին,
Մրռնչեն հովերն ուժգին,
Մի՛ խռովիր, հովերն ու ծով՝
Տէրն կը սաստէ վեհ հրամանով·
Ո՛վ հոգիս, յուսա՛ ի Տէր,
Տէրն կը մեղմէ քու դառն վիշտեր:

Թէ տանջանք ու տառապանք,
Դառն ցաւեր ու չարչարանք,
Այս կեանքիս ըլլան բաժին,
Հաւատքով նայիմ խաչին·
Ո՛վ հոգիս, յուսա՛ ի Տէր,
Տէրն կը մեղմէ քու դառն վիշտեր:

Օ՜ն, ուրեմն, մի՛ վրհատիր,
Ա՛լ բընաւ մի՛ գանգատիր,
Բաջասիրտ լե՛ր, հլու, հեզ,
Յիսուս է զօրավիգ քեզ.
Օ՜ն հոգի՛ս, յուսա՛ ի Տէր,
Տէրն կը մեղմէ քու դառն վիշտեր:

ՓՐԿԻՉ ՅԻՍՈՒՍ

(Սիրելի մօրս անուշ յիշատակին)

Սէ՛ր, սէ՛ր, սէ՛ր ես Փրկի՛չ Յիսուս,
Անհուն սիրովդ տիրես հոգւոյս,
Սէ՛ր անսահման՝ անճառելի
Յուցեր ի խաչ Գողգոթայի·
Շնորհէ՛ վառիմ միշտ քու սիրով
Ես ալ տանիմ խաչս անվրդով:

Յո՛յս, յո՛յս, յո՛յս ես Փրկի՛չ Յիսուս,
Կուտաս ինծի միշտ խըրախոյս,
Յոյսն իբր դիտակ մէջ իմ կեանքին
Պահեմ, անով նայիմ յերկին·
Շնորհէ՛ Յոյսով առատանամ,
Քեզի փարիմ ես յարաժամ:

Լոյ՛ս, լո՛յս, լո՛յս ես Փրկի՛չ Յիսուս,
Ուղեցոյց ես մոլար ճամբուս,
Փարատէ իմ հոգւոյս խաւար,
Լուսաւորէ իմ ճանապարհ,
Շնորհէ քալեմ լոյսովդ անճառ
Այս կեանքիս մէջ մինչեւ իսպառ:

Վէ՛մ, վէ՛մ, վէ՛մ ես Փրկի՛չ Յիսուս,
Վէ՛մ անսասան ինձ եղկելւոյս,
Վէ՛մ փրկութեան մեղաւորիս,
Անշարժ խարիսխ իմ հաւատքիս,
Շնորհէ ի Քեզ միշտ անդեղեւ
Մընամ, կառչիմ Քեզ յարատեւ:

կեա՛նք, կեա՛նք, կեա՛նք ես Փրկի՛չ Յիսուս,
կեա՛նք տաս մեղքով մեռած հոգւոյս,
Վասն իմ մեռար՝ որ ես ապրիմ,
Շնորհէ լինիմ հաւատարիմ.
Տիրէ սրտիս, մտքիս, հոգւոյս,
Ո՛վ պաշտելի Փրկի՛չ Յիսուս:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Պե՞րն Բընութիւն — Ուսումնարա՛ն ընդարձակ —
Դասամատեանք են բազմաթերթ, նոխ, արձակ.
Բանաստեղծն իւր ներշնչումներ,
Նըկարիչն իւր գոյն, գեղ, ձեւեր,
Բնութեան դպրոցէն ընդ միշտ են առեր:

Բնութեան դպրոցին դասագիրքե՞ր,
— Հսկայ լեռներ, վեհ անտառներ,
Դալար դաշտեր, կանանչ մարգեր,
Բլուր, հովիտ, ձոր ու ծորձոր,
Առուակ, լընակ, գետ ու ծով խոր,
Լայնածաւալ՝ վըսեմ ովկիան,
Գեղատեսիլ ծիածա՛նը եօթներփեան,
Լուսաճաճանչ աստղեր, լուսին ու արեւ,
Ջինաթոյր ամպեր, ամպեր մըռայլ՝ սեւ,
Ահեղ որոտում, փայլակ ու կայծակ,
Տեսարաններ՝ բազմատեսակ,
Ծառ ու ծաղիկ, ձիւն ու անձրեւ —
Բնութեան դասագիրքերն են բազմաձեւ.
Ո՛վ մարդ խոհուն, հետեւէ իր դասերուն,
Կ՚ըլլաս գիտուն ու իմաստուն:

ՊԱՏԵՀՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ՊԱՏԵՀՈՒԹԵԱՆ ահա պատգամ.—
«Դուռըդ բաղխեմ երբ մի անգամ,
«Թէ չը բանաս, իսկոյն խոյս տամ.
«Ինչո՞ւ սակայն կը գանգատիս
«Ու ինծի դէմ կը խոժոռիս,
«Որպէս թէ չեմ այցելեր քեզ:

«Ի զո՛ւր սակայն զրպարտես զիս, բարեկա՛մ,
«ԵՍ ԱՄԵՆ ՕՐ ներկայանամ,
«Դըրանդ առջեւ պատրաստ կենամ,
«Քեզ օգնելու յօժարակամ.
«ԵՍ կը ձայնեմ կարեկցաբար՝
«Լե՛ր քաջասիրտ, մըղէ՛ պայքար,
«ԶԻՍ գտնելու փնտռէ հընար:

«Մ'ողբար առիթներն զոր՝ ա՜հ, կորուսիր,
«Օ՜ն, հին կորուստէն նոր դասեր ուսիր:
«Նորածագ արփին, լոյսը նոր օրուան՝
«Ոսկի առիթներ, նոր դուռներ բանան:
«ԵՍ, այո՛, կուգամ միշտ նոր հըմայքով,
«Միշտ նոր ձեւերով, նորոգ յոյսերով,
«Օգտագործէ՛ ԶԻՍ անընկուն կամքով:

«ԵՍ ցոյց կուտամ պատիւ, համբաւ, հարստութիւն,
«Լե՛ր ժըրաջան, ճարպիկ եւ արթուն:
«Ծոյլը, կոյրը, յոռետեսը·
«Նաեւ երկչոտ, վրհատ մարդը
«ԶԻՍ չեն կարող տեսնել յաւիտեան:

«ԵՍ կ'օգնեմ մարդուն՝ որ կ'օգնէ իրեն,
«Որ հետապնդէ ԶԻՍ դիւցազնօրէն·
«Եղի՛ր աշխատասէր, միշտ շրջահայեաց,
«ԶԻՍ պիտի գտնես, թ'աչքերդ լինին բաց»:

Ի ՍԳԱԼԻ ՄԱՀ ԶԱՐՄԻԿԻՍ ՎԱՂԱՄԵՌ ԷՕԺԷՆԻՆ

Գոյժն անակնկալ՝ ա՜հ,··· դառնադէտ՝
Ցնցե՛ց, խոցե՛ց իմ հոգին,
Մանգաղն մահուան վաղահաս
Հնձեց չքնաղ Էօժէնին:

Հոգիս վշտաբեկ ու տխրամած՝
Կ'ողբամ Զարմիկն իմ վաղամեռ,
Մտքի, սրտի պերճ ձիրքերովն օժտուած
Շքնորհազարդ Էօժէնին:

Այլ անյեղլի կամքն Արարչին
Կատարուեցաւ···
Զափն ու սահման մատաղ կեանքին
Շո՛ւտ լրացաւ·
Ու պացաւ մեր սիրելին
Ի վերին տուն երկնային:

* * *

Հոգեղինաց աշխարհէն
Անմահութեան կայանէն՝
Հընար լինէր, մեզ պիտ' ըսփոփէր
Այսպէս պիտ' խօսէր—
«Սիրելի՛ք իմ վշտահար,
«Մի՛ արտասուէք անմխիթար,
«Ես անմահ եմ, հաւատացէ՛ք,
«Անէացած չեմ երբէ՛ք·
«Մահուան ձորէն եմ անցած՝
«Երկրէ երկինք փոխադրուած:

«Երջանիկ է իմ հոգիս,
«Վերն երկնից մէջ պիտ՝ տեսնէ զիս։

«Երջանկութեան նոր երկրին մէջ՝
«Կեանքն է անվիշտ ու անվերջ,
«Ոչ մեղք, ոչ մահ, եւ ոչ ախտեր,
«Ոչ սուգ, արցունք, հոգեր, յոյզեր
«Հոս երկնից մէջ մուտ չեն գտներ,
«Երջանիկ է իմ հոգիս,
«Վեր երկնից մէջ պիտ՝ տեսնէ զիս։

«Հոս զուարթունք լուսանեմ
«Ընկերներս են պերճ, վրեմ,
«Փրկեալներու հետ միասին
«Կ՚երգեմ անհուն սէրն Յիսուսին՝
«Որ զիս փրկեց արեամբն անգին։
«Երջանիկ է իմ հոգիս,
«Վեր երկնից մէջ պիտ՝ տեսնէ զիս»։

ՀԻՆ ԲԱՐԻ ՕՐԵՐԸ

Քերթողն վերյիշէ հի՛ն բարի օրեր,
Օրե՛րն մանկութեան զուարթ, գեղեցիկ,
Կեանքն իր ծաղկաւէտ գերդ ճոխ բուրաստան,
Երգ, խաղ ու ծիծաղ, օրե՛ր երջանիկ:

Քերթողն ներբողէ հին բարի օրեր՝
Եւ հոգւով ցանկայ միշտ անոնց դարձին,
Անծանօթ է ա՛հ, մըռայլ ապագան,
Հին բարի օրեր նորէն պիտի գա՞ն:

Ի՛նչ հրապոյր ունիք, հին բա՛րի օրեր,
Ի՛նչ յիշատակներ անո՛ւշ, թանկագի՛ն,
Ի բա՛ց, ներկայիս հոգեր ու յոյզեր՝
Որ այժմ տանջեն քերթողին հոգին:

Ի զո՛ւր երազես հին բարի օրեր՝
Որոնք ո՛վ քերթող, ետ պիտ՝ չը դառնան.
Ցուսալից լարէ՛ քընարիդ թելեր,
Նոր Հայաստանի ներբողէ ներկան:

ՎԱՂԱՆՑԻԿ

(Բրօֆ. Մ. Անանիկեանի Յիշատակին)

Հարց ուղղեցի աստղերուն — լուսափողփող ջահերուն —
Որ նըշուլեն տեսարանը մռայլապատ գիշերին.
— Լուսա՛գունդեր գեղատեսիլ՝ գաղտնալից,
— Օժտուա՞ծ էք դուք ճակատագրով մ'անսահման.
Տխրահնչիւն նուագով աստեղք իրենց կայանէն
Մահկանացու հէք մարդուն հետաքրքիր հարցումին
Պատասխանեն պարզօրէն —
— «Մենք կը շողանք, այլ մեր լոյսերն չե՛ն ինքնաբուխ,
«Մեր դըրութիւն իսկ չէ երբե՛ք հաստատուն,
«Մենք զօրութիւն չունինք անյաղթ, մշտատեւ,
«Ժամանակի ազդեցութեան, փոփոխման,
«Մեր բոյլերն ալ ենթակայ են մարդոց նըման,
«Մեր շողշողուն նըշոյլները ցոլացիկ
«Մեր լուսակերտ երգերն ալ են ՎԱՂԱՆՑԻԿ...:
«Նըսեմանան մեր փայլն ու գեղն ալ տակաւ՝
«Խըրախնանքի գիշերուան վառ լոյսերուն հանգունակ,
«Թէպէտ հսկայ՝ դարաւոր ձեռակերտներն Արարչին,
«Պիտի իյնանք գահավէժ՝ յեղակարծ մեր կայանէն՝
«Զերթ տերեւներ հողմակոծ իրենց ծառի ճիւղերէն.
«Վեհ պաշտաման հինաւուրց ենք առարկայ հիացիկ,
«Պիտի սակայն անհետ լինինք իբրեւ անուրջ ՎԱՂԱՆՑԻԿ:

* * *

Երկինքի աստղեր, երկրի ծաղիկներ,
Իշխանին պերճանք, փարթամին խրախնանք,

Շուք, փառք, համբաւ ու մեծութիւնք երկրային,
Փայլուն յոյսեր, ոսկեղինիկ ծրագիրներ,
Երգերն մանկական, սիրահարին սէր,
Հրմայք գեղեցկին, խորշանք տրգեղին,
Խինդ ու վայելք, երջանկութիւն, հանոյքներ՝
Միահաղոյն վրնիռ, մ'ունին անդարձիկ,
Իբրեւ ստուեր են խուսափուկ, ՎԱՂԱՆՑԻԿ:

«ՎԱՂԱՆՑԻ՛Կ», կ'երգեն գետիւռն ու ղառուակ,
«ՎԱՂԱՆՑԻ՛Կ», կրկնեն հովիտն ու բլրակ,
«ՎԱՂԱՆՑԻ՛Կ», գոչեն ովկիան ու ծովակ,
Վաղանցիկ են տեսարաններն հիասքանչ Բրնութեան,
Տեսարաններն գարնան, ամրան, աշնան, ձմեռուան,
ԺԱՄԱՆԱԿՆ ալ անլուր ձայնով վեհ, տիրական՝
Եւ հուսկ ապա Մարդն մահացած՝ գերեզմանի փոսէն մը-
թին՝

Յայտարարէ անխօս, լրռիկ···
«ԱՄԵՆԱՅՆ ԻՆՁ Է ՎԱՂԱՆՑԻԿ»:

Միմիայն ՀՈԳԻՆ է — պատկեր ԱՆՄԱՀԻՆ —
Է անմահ, անեղծ, յաւիտենական,
Միմիայն ՀՈԳԻՆ — պատկեր ԱՐԱՐՉԻՆ:

Ո՞ՒՐ, ԴԷՊԻ Ո՞ՒՐ

Կեանքի սրընթաց խոր գետին վրայ՝
Հոսանքներն յառաջ կը մղեն իմ կուր,
Տխրամած հոգիս ապշահար՝ երկբայ՝
Անձկաւ հարցընէ, ա՛հ, ո՞ւր, դէպի ո՞ւր:

Օրեր, տարիներ կը թռչին արագ,
ԺԱՄԱՆԱԿՆ հրզօր անաղմուկ ու լուռ՝
Կը վարէ յառաջ իմ կեանքիս նաւակ,
Ու ես կը տարուիմ ա՛հ, ո՞ւր, դէպի ո՞ւր:

Ամեն Ամանոր գիս մերձ կը տանի
Դէպի հանգրուան մ'անծանօթ՝ անլուր,
Գիտեմ, հոդ մարմին հոդ պիտի լինի,
Սակայն հոգիս ո՞ւր, պիտ' ալանայ ո՞ւր:

Աստուծոյ Մատեան կուտայ պատասխան
Ա՛հ, սոյն անձկաւէտ՝ կենսական հարցման,
— Հոգիդ յետ մահու պիտ' թռչի աստէն՝
Միաթիւ՝ անծանօթ աշխարհն հոգեղէն՝
Ուր պիտի ապրի անվերջ դարերով
Յաւիտենական՝ անփոփոխ կեանքով:

ՔԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ ՎՃԻՌԸ

(Զօն վաղեմի բարեկամիս — Ս. Փ. Բրուտեանի)

ՔԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՆ իր վճիռն անյեղլի
Անվերապահ կ'արձակէ, անձնիւր ոճիատի.
«Թէպէտ կեանքս է հարի՛ւր տարի.. երկա՛ր շրջան,
«Այլ վերջապէս պիտի սահիմ, անհետանամ շուքի նըման՝
«Հանգոյն նախորդ դարերու:
«Բիւրաւորնե՛ր որք խանդավառ իմ ծընունդըս ողջունե-
ցին,
«Նորածիններ՝ որ ինծի հետ կեանք առին,
«Ո՛չ դուն, ո՛չ ես, ո՛չ մէկ զաւակ ներկային՝
«Պիտ' չը տեսնէ յաջորդ դարու լոյսն արեգին:
«Դար մը յետոյ՝
«Աստղեր, լուսին նաեւ արփին լուսաճաճանչ՝
«Պիտի սակայն դարձեալ շողան՝
«Պճնազարդեն երկնակամարն կապուտակ.
«Նոյնպէս լեռներ — վեհ՝ անմատոյց բարձունքներ —
«Նո՛յն պիտ' մընան անկորուստ եւ անսասան:
«Լայնածաւալ նո՛յն յաղթ ովկիան անյատակ
«Կոհակներովն պիտի գոռայ շարունակ,
«Այլ բիւրաւո՛ր շնչաւորներ ապրա՛ծ... մեռա՛ծ...
«Այս աշխարհէն պիտի լինին իսպա՛ռ մեկնած:
«Դար մը յետոյ՝
«Ներկայ դարուս վեհ՝ յաղթական մեծ բանակներ,
«Թագապըսակ վէս գլուխներ,
«Խրոխտապանծ հըզօր կայսրեր,
«Զինուոր, ասպետ, քաջ ծովակալ, վեհ իշխան,

«Արքայազուն, ապարապետ, ոստիկան՝
«Որոնք հիմա գոռոզաբար յոխորտան,
«Դամբաններու որդերուն աւար ու կեր պիտ՝ ըլլան.
«Թագեր, գահեր, մական, դըրօշ, գինանշան
«Նորեկ դարու արքայից իբրեւ ժառանգ պիտ՝ մընան:
«Դար մը յետոյ՝
«Քաղաք, աւան, գիւղ, արուարձան՝
«Նոր տոհմերու բընակավայր պիտի ըլլան,
«Փողոցներու մէջ նո՛ր խուժան, նո՛ր եռուզեռ,
«Պիտի շրջին մեզ անծանօթ նո՛ր սերունդներ:
«Վիշտ ու ցաւեր, տուայտանք, ողբեր ու սուգ,
«Մեր դառն հոգեր, տառապանքներ, արտմաշուք՝
«Յաջորդ դարու նոր սերունդին, նորեկ տոհմին
«Պիտի ըլլան կեանքի բաժին:
«Դար մը յետոյ՝
«Երգ ու նուագ, քընար, դաշնակ, հանոյքներ,
«Վայելք, աղօթք, պաշտամունք եւ պաշտօններ՝
«Յաջորդ դարու ազգերու պիտի լինին սեփական:
«Երաժիշտ ու բանաստեղծ, արձանագործ, նկարիչ՝
«Պիտի թողուն իրենց քընար, վրձին, գըչիր ու գըրիչ՝
«Նորեկ դարու նորածիլ հանճարներու բեղմնաւոր՝
«Գեղարուեստի հոյակապ վարպետներու նորանոր:
«ԵՍ Ի–ՐՈՂ դարս — զաւակ անեզր ԺԱՄԱՆԱԿԻ,
«ԵՍ ալ պիտի ծերանամ, մեռնիմ
«Ու *անհունին* խառնըւիմ
«Հանգոյն նախորդ դարերու:
«Ո՛վ մարդ բանական, վրնիոս անյեղլի
«Կարող չե՛ս փոխել, է անկարելի.
«Կ'անցնի՛ն տարիներ, կը սահին դարեր,
«Մարդիկ կը ծընին, կ'ապրին, կը մեռնին...
«Այլ մընան իրենց լաւ ու վատ հետքեր...
«Արդ՝ դուն դեռ չանցած այս կեանքէն անդին՝
«Ի՞նչ պիտի թողուս յաջորդ սերունդին»:

ՄԱՅՐ ԱՌ ԻՒՐ ՄԱՆԿԻԿ

Ո՛վ անուշ՝ քնքուշ
Սիրուն իմ մանկիկ,
Արդ ինչէ մուշ՝ մուշ՝ —
Մօրդ հանգիստ գիրկ:

Երբ քու ժպտագեղ
Ակնարկովդ անմեղ
Աչքերուս նայիս,
Խինդ կ'առթես սրտիս:

Արիւնս հարազատ՝
Երակներուդ մէջ
Պիտ՝ շրջի ազատ
Կեանքիդ մինչեւ վերջ:

Գողտրիկ շրթունքներդ
Երբ հրպին կուրծքիս՝
Ծընծելու սընունդ,
Կը հրճուի հոգիս:

Դո՛ւ, հոգւոյս հատո՛ր,
Իմ մա՛նկիկ աղուոր,
Մեծնաս, զարգանաս,
Տոհմիդ փառքն ըլլաս:

Երբ քու զաւակներ
Ծունկիդ վրայ նստին,
Սիրով քեզ փարին
Ու տան համբոյրներ,

Գիտցի՛ր որ անոնց
Աչքերուն մէջէն
Քեզի կը նայի
Մայրըդ անձկալի։

Երբ մահն դառնագին
Վերջ տայ իմ կեանքին,
Ու իմ հոգ մարմին
Յանձնըւի հողին,

Յիշէ՛, որդեա՛կ իմ,
Որ մայրդ կաթոգին
Էութեանըդ մէջ
Իր սիրովն անշէջ
Կ'ապրի տակաւին։

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

Մայրական Սէ՛ր — սէ՛ր անանման,
Մայրական սէ՛ր անզուգական,
Ազնիւ, վըսեմ, գորովալից,
Ներող, գոհող, մաքուր, անբիծ.
Սէ՛ր մշտավառ, նուիրական՝
Երկնայի՛ն է, անապական.
Օ՛հ, ի՞նչ քաղցր է ՍԷՐ ՄԱՅՐԱԿԱՆ։

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ

(Թէմալական ահաւոր փոթորիկէն քանդ ու աւեր
Իզմիրի արիւնազանգ յիշատակներուն, 1922 Սեպ. 9–12)

Փոթորիկնե՛ր··· բնութեան անսանձ ու ամեհի տարերքը
գոռ,
Ի՞նչ աւերիչ, անկարեկիր, անագորոյն ընթացք ունին,
Խուժեն յերկիր, ալեկոծեն ծով ու ովկիան ընդարձակ՝
խոր,
Խորասուզեն վիթխարի նաւն ու տապալեն հսկայ կաղնին:

Փոթորիկնե՛ր··· բուռն կիրքերու, որքա՛ն դառն են ու
մոլեգին,
Ի՞նչ աւեր, զեն անոնք գործեն՝ երբ յարձակին մարդու
վրայ,
Քանդեն մարմին, խանգարեն միտք, ապականեն անմահ
հոգին,
Եւ ի՞նչ կ'ըլլայ, աւա՛ղ··· յանժամ մարդ բանական —
կ'անասնանայ:

Փոթորիկնե՛ր··· փորձանքներու, տառապանքի հոգե-
սարսուռ,
Որքա՛ն յաճախ կ'ալեկոծեն կեանքի ծովը մարդ էակին,
Դառն վիշտերու հոծ ալիքներ, տուայտանքի կոհակներ
կուռ՝
Կը խռովեն խաղաղ կեանքը, հոգւոյն վրայ երբ կուտա-
կին:

Փոթորիկնե՛ր··· արիւնահեղ՝ աշխարհաւեր պատերազմի,
Հազարաւոր կայտառ կեանքեր գետին փլուեն մոլեգնաբար,
Թնդանօթի ռումբ մահասփիւռ կ՚ընէ խոպան ու ամայի՝
Շէն քաղաքներ, ճոխ աւանները, յուոթի գիւղեր, աւե՛ր իսպառ:

Կաց ու կլոռիւ, նախանձ, զայրոյթ, հպարտութիւն, հեռ, ոխ ու քէն՝
Կեանքեր քանդող զարհուրելի ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐ չե՞ն ապաքէն,
Քանի՛ տուներ, ընկերութիւն, ակումբ, ժողով ու ընտանիք,
Վատ կիրքերու փոթորիկէն, ո՛հ, կործանած, դարձած են չիք···:

ԵՐԵՔ ՔՈՑՐԵՐ

Ա. ՔՈՑՐ

ՀԱԻԱՏՔՆ ԵՄ ԵՍ, ունիմ աչքեր պայծառափայլ, հեռատես,
Կը թափառիմ մռայլապատ մթնոլորին մէջէն ԵՍ.
Զարչարանք, խաչ, փոթորիկներն այս կեանքին՝
Իմ տեսութիւն նրսեմացնել ԱՆԿԱՐՈՂ են բընաւին.
Համբերատար, անյողդողդ, անվրկանդ ու անվեհեր՝
Աչքերս յառած կը նայիմ դէպի բարձրը, դէպի վեր —
Հանդերձեալին — ուր չի՛ք մէգ, ամպ, մրրրիկներ սարսռագին.
Ամեն դարու, ամեն երկրի մէջ եղած եմ յաղթական,
Զիս ընկճած չեն խարոյկ, տանջանք, ոչ ալ հուր, սուր, կախաղան:

Բ. ՔՈՑՐ

ԵՍ ՑՈՅՍՆ ԵՄ. կ'երգեմ զրաւթ ցերեկ գիշեր,
Թէ դէմս ելլեն խոչընդոտներ, ինձ չեն ազդեր,
Վրնիտ աչքերս իմ լաւատես վարժ են դիտել
Անամպ երկնի պայծառ տեսիլն անարգել:
Թէ իմ ուղին լինի աղօտ, փրշոտ, փոշոտ եւ անհարթ,
Զեմ տրտնջեր, այլ միշտ կ'երգեմ գոհ, զրաւթ,
Թէ մերթ լինի ճակատագիրս դառն, անյաջող,
Զե՛մ վրհատիր. ամպոց ետեւ միշտ արեւ կայ լուսաշող:

Գ. ՔՈՅՐ

ԱՆՈՒՆՍ Է ՍԷՐ. ԵՍ կ'ընթանամ ուղիներէն առապար,
Ուղիներէն ԶՈՀՈՂՈՒԹԵԱՆ ու ՏԱԺԱՆՔԻ անապատ,
Ես յանախեմ տառապանքի, վիշտի վայրերն անխնայ,
Անդուլ սրփռեմ խրախոյս, խինդ, երջանկութիւն սիրա-
լիր.

Վիրաւորին, ախտաժէտին սրնարին քով եմ ներկայ,
Դեղ ու դարման, ապեղանի Ես հայթայթեմ անխնայ,
Թշուառն ԻՆԾՄՈՎ գտնէ ըսփոփ, ընկճուած հոգին միշտ
սատար,
Անօթին՝ հաց, մերկը՝ հագուստ, այրին ու որբն՝ հո-
գատար.

Դիժոխք տուներ Ես փոխարկեմ եդէմական դրրախտի,
ԻՆԾՄՈՎ միայն նախանձ, կրռիւ, ատելութիւն կ'անհե-
տի:

ԵՐԵՔ ՔՈՅՐԵՐ ՄԻԱՍԻՆ

ՀԱՒԱՏՔ, ՅՈՅՍ, ՍԷՐ — Շնորհափայլ Երե՛ք Քոյրեր,
Այցելեցէ՛ք հէք Հայութեան օթեւաններ,
հրախուսեց՛էք, կազդուրեցէ՛ք թերահաւատ հոգիներ,
Յուսադրեցէ՛ք յուսալքուած վրհատ միտքեր,
Սիրոյ հրով օ՛ն, ջեռուցէ՛ք սառած սիրտեր.
Քարոզեցէ՛ք ճշմարտութեան վեհ պատգամ —
— Առանց ՍԻՐՈՅ, անխախտ ՅՈՅՍԻ, քաջ ՀԱՒԱՏՔԻ՝
Կեանքն է ամուլ, հէք անարժէք եւ փանաքի —:
ՀԱՒԱ՛ՏՔ, ՅՈ՛ՅՍ, ՍԷ՛Ր, ձեր շնորհքներն անմեկին՝
Ներշնչեցէ՛ք Հայ անհատին, հայ ցեղին,
վանեցէ՛ք բա՛ց, ժանտ տարակոյս, վրհատութիւն,
Եւ զինեցէ՛ք Հայութիւնը ձեր զէնքերովն անընկուն,
Որ ազգաւեր չարիքներու դէմ պայքարի հերոսաբար,
Որ Հայ կեանքը բարձրանայ, ազնուանայ, լինի տիպար,
Տիպար ազգ մը բեղուն, փայլուն, խանդավառ:

ԲԱՐԻ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

Բիւրաւոր ձայներ վըսեմ Բընութեան
Աստղազարդ երկին, արեւ ու լուսին,
Ովկիանն ահեղ, անտառն ահագին,
Ու երկրագունդի տարերք միասին
Կը յայտարարեն— «ԲԱՐԻ Է ԱՍՏՈՒԱԾ»:

Երգեցիկ թռչունք անուշ գեղգեղով,
Հեզաշունչ զեփիւռն կազդուրիչ եւ զով,
Գեղեցիկ ծաղկունք գողտրիկ, դիւրազգած
Մեղմիւ մրմընջեն— «ԲԱՐԻ Է ԱՍՏՈՒԱԾ»:

Դալար հովիտներ, ծաղկաւէտ դաշտեր,
Սիրուն բլուրներ, բարձրաբերձ լեռներ,
Ծովը մեծագոռ, գետերն սըրնթաց՝
Կը բացագանչեն— «ԲԱՐԻ Է ԱՍՏՈՒԱԾ»:

Գարուն ու ամառ, աշուն ու ձըմեռ,
Ամպ, անձրեւ ու ցօղ, ցերեկ ու գիշեր
Համայն տիեզերք այո՛, անկասկած
Օ՜, կ՚արձագանգեն— «ԲԱՐԻ Է ԱՍՏՈՒԱԾ»:

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆՎԿԱՆԴ

(Արշակ Մ. Շմաւոնեանի Յիշատակին — Խորհրդական Ամերիկ. դեսպանատան Կ. Պոլիս)

Թէպէտ՝
Անյուսութեան ծովուն վրայ ալեկոծ՝
Դժբաղդ ցեղիս նաւն ատ ու անդ տատանի,
Վրիատութեան մրոայլ ամպերն հոծ ի հոծ՝
Ընպառնան ա՜հ, ցնցել, խախտել հիմքը Հայուն հաւատքի,

Թէպէտ՝
Ժանտ բռնութիւն վեսոլէն միշտ պայքարի կիրքով կոյր,
ԻՐԱՒՈՒՆՔ ու ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ընպանել,
Կեղծիք, նախանձ, անհիշդ վրեժ, ջանքեր ծուռ՝
Անդուլ ճրգնին ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆ մեռցընել,

Թէպէտ՝
Սադայէլեան արբանեակներն վայրագ, բիրտ,
Լոգանի անարդար ժողովն, նենգամի՛տ ու անսի՛րտ,
Միշտ խափանել ու խորտակել ճրկրտեցան
ԱՐԴԱՐ ԴԱՏԸ անիրաւուած Հայութեան,

Սակայն՝
ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԻՐԱՒՈՒՆՔ
Են անվեհեր, հրզօր, անյաղթ, ընկզբունք,
— Երբորդութի՛ւն անպարտելի՛, անսասա՛ն —
Յար անյողդողդ ու անվրկանդ յաւիտեան:

Յո՛ւշ··· անարդար վրնիռներ, նիւաղային հնարքներ,
Թնդանօթը մարտագոռ, ռումբ, հուր ու սուր անողոք՝
ԱՆԿԱՐՈՂ ԵՆ ԼԸՌԵՑԸՆԵԼ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆ,
ԲՈՂՈՔ,
ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄՇՏԱՅԱՂԹ, ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԻ-
ՐԱԿԱՆ՝
Պիտի լուծէ ՀԱՅՈՒՆ ԴԱՏԸ անտեսուած, վաղ կամ
անուգան:

Ո՛վ արիւնկրզակ բարբարոսներ անուղղայ,
Ու շահապաշտ՝ խոստմնադրուած Եւրոպա,
Դուք մի՛ կարծէք թէ ԱՐԴԱՐ ԴԱՏՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ոչնչացաւ ու վերջացաւ յաւիտեան.
Քա՛ւ··· Զի ո՛չ մի դատ վերջացած կը համարուի,
Մինչեւ որ ան ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԶԸ ԼՈՒԾՈՒԻ:

* * *

Հա՛յրդիներ, մի՛ լաք, մի՛, մի՛ լինիք յուսաթեկ,
Ձեր հաւատք միշտ վառ պահեցէ՛ք,
ՀԱՅ ԴԱՏՆ ԱՐԴԱՐ, հաւատացէ՛ք,
Զէ՛ ԿՈՐՍԸՒԱԾ, ԵՐԲԵ՛Ք:
ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՆՎԸԿԱՆԴ՝ ի՛նք պիտ՝ լուծէ անկասկած.
Զի ո՛չ մի դատ վերջացած կը համարուի,
Մինչեւ որ ան ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ԶԸ ԼՈՒԾՈՒԻ:

ՏԵՍԻԼՔԸ

(Բրոֆ. Յակոբոս Ճէհիզեանի Յիշատակին)

Կէս գիշեր է. յոգնած՝ մաշած հոգերովը այս կեանքին՝
Կ'երթամ հանգչիլ անկողնիս մէջ յոգնութենէն ցերեկուան,
Մինչ գիշերուան վրեմ մութը իմ աչքերս կը փակէր,
Պարզուեցաւ մտքիս առջեւ մի պերճ ՏԵՍԻԼ հոգեզմայլ.
Յանկարծ լոյսով ողողուեցաւ ինչասեռական իմ մռայլ,
Լուսաճաճանչ հրեշտակ մը ինձ երեւցաւ ու ըսաւ.
«Արթնցի՛ր, ե՛լ, ո՛վ քընացող, ու հետեւէ իմ քայլերուս»:
Ես ալ իսկոյն վեր սլացայ հրեշտակին հետ օդին մէջ՝
Եւ հեռացանք երկրագունդի սահմաններէն վե՛ր, ի վե՛ր.
Յայնժամ անհաւ լոյս մ'երկնային պայծառացուց մեր ուղին,
Ու անընդհատ թեւածելով աւելի վեր բարձրացանք,
Յափշտակուած այս ՏԵՍԻԼՔԷՆ հիասքանչ, հրմայիչ՝
Օ՜, իմ հոգին զմայլանքով պարուրուած էր լիովին:
Ես ապշահար ու անձկալիր՝ արդ հարցուցի իւրովի,
«Ի՞նչ այս տեսիլ, ի՞նչ պիտ' լինի անոր վախճան անծանօթ».
Մինչ այս անեզր՝ լուսաշաւիղ ոլորտներէն սուրայինք,
Ես զիս տեսայ այլափոխուած, ճերմակ հանդերձ էր ինձ տրուած.
Հասած էինք շքեղակերտ քաղաքի մը առընթեր,
Դռներն էին մարգարիտ, փողոցները գուտ ոսկի
Զերթ թափանցիկ ապակի.
Արեւ պէտք չէր ցերեկը, ոչ ալ լուսին գիշերը,
ՏԷՐՈՋԸ ՓԱՌՔԸ ԿԸ ՇՈՂԱՐ, ԳԱՌՆՈՒԿՆ ԱՐԵՒՆ ԷՐ ԱՆՈՐ:

Հոն լուսազգեստ գուարթունք ընարներով ոսկեղար՝
Նրագէին քաղցրալուր մեղեդիներն երկնային.
Հոն ես տեսայ ամեն ցեղէ, ամեն լեզուէ, երկրի ամէն ծայրերէն՝
Սպիտակազգեաց Սրբոց խումբեր գլուխնին թագ աստ-ղազարդ.
Նաեւ տեսայ սրտահատոր սիրելիներս հոն հասած՝
Ճերմակ հանդերձ զգեցած՝ հետ բիւրաւոր սուրբերուն՝
Շուրջ աթոռին ԳԱՌՆՈՒԿԻՆ, արմաւենի դալար ոստեր ի ձեռին,
Ու լսեցի որ կ'երգէին միասին վրսեմ օրհներգն ԶԵՆԵԱԼ ԳԱՌԻՆ:

Այլ գերազանց քան զամենայն
Տեսայ Փրկչիս դէմքն անանման:

Մինչ զմայլած յառէի Անոր դէմքին լուսափառ,
Ինձ նայեցաւ սիրալիր ժըպիտով մը տիրական եւ ըսաւ.
«Հոս կը տեսնես փառապըսակ բազմութիւն մը յաղթա-կան՝
«Որոնք ունին աստղազարդ թագ պերճ, լուսաշող,
«Զերթ տրիտուր արժանի իրենց գործոց փառաւոր,
«Զի հոգիներ շահեցան երկրի վրայ ԻՆՁ համար:
«Գիտեմ ԻՆԾԻ կը հաւատաս և դուն ԻՆԾՄով ունիս կեանք,
«Սակայն եթէ կ'ուզես շահիլ քեզի համար թագ մ'աստ-ղազարդ,
«Պարտիս մոլոր հոգիները առաջնորդել ուղիղ ճամբան»:

* * *

Հոգիս յուզուած արթնցայ. անհետացած էր ՏԵՍԻԼՔԸ երկնային,
Սակայն անոր հրմայքն ու փառք իմ մտքիս մէջ անշէջ մնացին:

Խրատուեցայ ազդեցութեամբն այս ՏԵՍԻԼՔԻՆ.
Ուրախացայ որ տակաւին երկրի վրայ ես կեանք ունիմ,
Որ տակաւին ունիմ առիթ ու ժամանակ՝
Գործով ցոյց տալ իմ հաւատքս կենդանակ,
Որ տակաւին այս կեանքիս մէջ փրշոտ՝ անհարթ՝
Կրնամ շահիլ վեր երկնից մէջ ինծի համար

ԹԱԳ Մ'ԱՍՏՂԱԶԱՐԴ

Թարգմ.

ՎՏԱՐԱՆԴԻ ԶՄԻՒՌՆԱՀԱՅԸ

Յոնիական գեղածիծաղ ափանց վըրայ
Բազմէր Ոստանն մեծահամբաւ ու փարթամ,
— Գեղատեսիլ Զմիւռնիան պատմական —
Ծընընդավայրն Հոմերի — դիւցազներգակ ֆերթողին:

Հայ գաղութը այդ բարգաւաճ Ոստանին՝
Փառք ու պարծանքն էր մարտիրոս իր ցեղին.
Բարեկեցիկ ու պերճ դիրքով պատուաբեր՝
Թշուառ՝ կարօտ՝ վըշտաչարչար իր ազգին
Զաւակներուն օգնութեան ձեռք կարկառէր,
Անտերունչին, լքեալին՝ սատար, պաշտպան կը լինէր:

Վեհանձնօրէն կուտար միշտ իր ոսկիներն անխընայ,
Հայ տառապանքը կը մեղմէր զոհող ոգով գործունեայ:
Հայ տարագիր գաղթականին, հայ հիւանդին՝
Նօթի ու մերկ հայ որբուկին, հէք այրիին՝
Իր սեփական հիւանդանոց, դարմանատուն,
Պատսպարան, որբանոցներն բաց էին:

* * *

Հայ գաղութը ընչաւէտ այդ պերճաշուք Ոստանին՝
Որ հայթայթէր սընունդ, հագուստ, պատսպարան
Բաղդահալած բեկորներուն իր ցեղին,
Սակայն բաբէ՛... եղաւ ինքն ալ տարագիր...
Դժբաղդ զոհը... վայրագ Թուրքին — Քէմալին.

Ընչակորոյս··· անպատսպար··· ու անտուն···
Թափառեցաւ աստանդական, վրտարանդի···
Օտար վայրեր ու կղզիներ անծանօթ,
Տժգոյն, վրտիտ, կիսամերկ··· թշուառ, նօթի···
Կարօտ գութի, անմիջական նրպաստի:

* * *

Ա՜հ, ի՜նչ յեղակարծ ու դառնադէտ յեղաշրջում···
Երէկ ունեւոր, այսօր չքաւոր···
Իգմիրաբրնակ մեր ազգակից տարաբաղդներ
Կարօտ եղան Նոր Աշխարհի Հայութեան՝
Երիքովի վիրաւորին յար եւ նման
Աղերսեցին պաղատագին, «Օգնութի՜ւն»,
«Փութացուցէ՛ք ձեր նրպատներ անյապաղ,
«Մի՛ թողուք մեզ չուառ, կարօտ, անսուաղ»:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ...
Որքա՜ն երկար կը թուիս դուն,
Անհուն բոլորակ գունդ մ'ես հսկայ՝
Որուն ոչ սկիզբ՝ ոչ ալ վախճան կայ,
Մեր կեանքն հունաւոր դէպ քեզ կը սուրայ:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ...
Որքա՜ն երկար կը թուիս դուն,
Շրջանակ մ'ես կլոր՝ վիթխարի,
Կեդրոնակէտդ «ՅԱՒԻՏԵԱՆ» կը կոչուի,
Ու շրջապատդ «ԱՆԵԶՐ» յորջորջուի:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ...
Որքա՜ն երկար կը թուիս դուն,
Մեր երկրագունտէն թռչուն մը փոքրիկ՝
Հազար տարուան մէջ մէկ աւազ-հատիկ
Արեւին մէջ թէ փոխադրէր մէկիկ մէկիկ,
Այդ ժամանակամիջոցն անըմբռնելի՝
Զը համեմատիր, ո՛վ ԱՆՀՈՒՆ, Քեզի:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ...
Որքա՜ն երկար կը թուիս դուն,
Կարող չէ՛ ըմբռնել Քեզ
Հունաւոր միտքը մարդուն.
Ըսէ՛ մեզի, ա՜հ, ի՞նչ ես դուն.
— *Ես անչարժ պատկերն եմ չարժուն ժամանակին,*
Ես անվերջ կեանքն եմ ԱՄԵՆԱԿԱՐՈՂԻՆ:

Թարգմ.

ՔՐԻՍՏՈՍ ԵՒ ՄԵՂԱՒՈՐԸ
ԴԷՄ ԱՌ ԴԷՄ

(*Գրաբարէ արդի հայերէնի*)

(Հօր՝ Պատ. Յովհ. Պէշկէօթիւրեանի Յիշատակին)

Ո՛վ մեղաւոր, աչքերդ բա՛ց, նայէ ինծի՝
Որ խաչուած եմ անմեղ, ի սար Գողգոթայի,
Տե՛ս ու ճանչցի՛ր թէ ի՞նչ ցաւեր սիրայօժար
Իմ կեանքիս մէջ ես յանձն առի քեզի համար:

Աստուածային փառքս թողի վեր երկինքը,
Մարդանալու խոնարհեցայ այս աշխարհը,
Աղքատութիւն, անարգութիւն արիաբար
Երկրի վրայ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ անսկիզբ ՀՕՐ Միածին — ԱՍՏՈՒԱԾ ՈՒ ԲԱՆ —
Անճառ լոյսի ակն անսպառ եւ գերբնական,
Նուաղեցայ, փոքրկացայ խոնարհաբար
Մարմին առնուլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ լընուի տիեզերքը մեծ՝ անսահման
Բընակեցայ արգանդի մէջ սուրբ կուսական
Իբրեւ անզօր մանուկ ծընայ հրաշափառ,
Մայր ունենալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Դասք զուարթնոց լուսապայծառ զիս կը պաշտեն,
Երկին իմ գահ, ու պատուանդանս՝ երկիր ամէն,
Բեթլեհէմի մսուրն անշուք իբրեւ տաճար
Ինձ պատրաստել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Քերովբէից Տէր եւ իշխան ու թագաւոր՝
Անբանների հետ դրուեցայ ընտեմ ախոռ,
Սերովբէից ընտագաց տեղ հանոյաբար
Խաշանց ձայնը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ մանանայ տուի ազգին Իսրայէլեան,
Ու առատ ջուր յանապատին ծարաւութեան,
Սակայն մօրըս կաթը ծրծել կարօտաբար՝
Մանուկ լինել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ Դաւիթին տուի աթոռն արքայական,
Սողոմոնին անկապուտ ձիրք իմաստութեան,
Քառասնօրեայ իբրեւ մանուկ բերուիլ տաճար
Ու ընծայուիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Սենեքերիմ արքայի զօրքն հազարաւոր
Տուի ջարդել իմ հրեշտակին սուսերաւոր,
Հերովդէսի սուրէն փախչիլ երկիւղաբար
Դէպ յԵգիպտոս՝ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ Մովսէսին պատգամ տուի Սինա սարէն,
Տասնաբանեան մատով գրեցի հրոյ մէջէն,
Բաբունեաց հետ նստիլ խօսիլ ուսուցչաբար
Տաճարի մէջ՝ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Գառն Աստուծոյ՝ ես քաւէի մեղքեր մարդկան,
Մկրտուեցայ Յովհաննէսէ ի Յորդանան,
Արարիչըս արարածէն խորհրդաբար
Մկրտուիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երեք տարի ու վեց ամիս խօսքով՝ գործով
Քարոզեցի Աւետարան՝ ցամաք ու ծով,
Շատ հրաշքներ մարդոց մէջը աստուածաբար
Կատարելը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

ԵՍ Եղիան հրեղէն կառքով երկինք տարի,
Ցամաքի պէս ծովու վրայ ոտքով գացի,
Բայց երբ եկայ Երուսաղէմ առ ազգն իմ չար,
Իշուն նստիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Բեթլեհէմէն մինչ Գողգոթա՝ ճանապարհին,
Փուշ ու տատասկ, տառապանքներ անհնարին —
Այս ամէնը կոխել, անցնիլ յօժարաբար
Անտես առնել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Վերնատան մէջ վերջին գիշեր նստայ սեղան,
Սահմանելու Սուրբ խորհուրդը Հաղորդութեան,
Իմ մատնիչիս հէք Յուդային ծառայաբար
Ոտքը լուալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Խորհրդաւոր՝ մութ ու նրսեմ, ո՜հ, այն գիշեր՝
Մինչ ապերախտ Յուդան կ՚երթար մատնել իւր Տէր,
Կեդրոն ձորէն իմիններով լուռ՝ ծածկաբար
Անցնիլ երթալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Աշակերտաց հետ միասին անցայ գացի
Սար Ձիտենեաց, անկէ դէպի Գեթսեմանի,
Հոն ըմպելու վիշտի բաժակն դիւցազնաբար
Ցաւ ու տագնապ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Հոն ծնրադիր առ Հայրն Աստուած աղօթեցի,
Ոլոռ ոլոռն արեան քրտինք ես թափեցի,
Խաչին մահուան հոգիս յօժար, մարմինս տրկար,
Հոգալ, տրտմիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երբ մատնիչը ես եկաւ զօրքով, սուրով, բիրով,
ԵՍ ընդ առաջ գացի անոր, սիրագորով,
Ինձ՝ «Վարդա՛պետ, ողջո՛յն» ըսելնու լրբաբար
Համբուրելը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Աւազակի պէս կապուեցայ չուաններով,
Իբր յանցապարտ ապտակուեցայ անգութ ձեռքով,
Թշնամիին կտրուած ականջն վեհանձնաբար
Բժշկելը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Աշխարհ եկայ դարձեալ բանալ դուռն դըրախտին,
Զիս հանեցին դուրս պարտէզէն Գեթսեմանի,
Զորի մէջէն մինչեւ Սիօն անարգաբար
Ծեծով երթալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Կրկին անգամ Սիօն սարէն ձոր իջուցին,
Աստուածորդին աղբի դռնէն քաղաք բերին,
Ծաղկազարդի «Ովսաննա»ին այս անյարմար
Ծաղրածութիւն ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Արդ տարին զիս կապուած ի տուն Կայիափայի,
Կէս գիշերին ատեան բացաւ դատաստանի,
Մէկ պատասխան տուի հարցմանց՝ աստուածաբար,
Հազար կատակ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Կայիափա պատռեց զգեստն Ահարոնեան
Զիս մահապարտ դատապարտեց այն չար ատեան,
Ծաղր ու ծանակ, ծեծ ու ապտակ, լուտանք հազար
Այն միջոցին ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երուսաղէմ ցնծման մէջ էր այն գիշերը,
Զատկի տօն էր, կերած էին Պասեք գառը,
Եվ միայնակ բանտի մէջը խիստ չարաչար
Տանջանք կրել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Գունդն Հրէից առաւօտուն առին տարին
Ու յանձնեցին զիս Պիղատոս դատաւորին,
Գոչեցին, «Բար՛ձ այս մեր ազգին խըռովարար»,
Լուռ կենալու ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Պիղատոսը գիս նախ անմեղ դատանեցաւ,
Հերովդէսն ալ գիս մահապարտ չը համարեցաւ,
Սակայն երկչոտ էր դատաւորն, կեղծ ապիկար.
Դատապարտուիլն ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Պիղատոս գիս յետոյ յանձնեց իւր զինուորաց՝
Որ տան ինձի մահապարտի գան ու հարուած,
Անտանելի չարչարանքը անմեղաբար
Կրել՝ տանիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Բանտի մէջը սիւնի վրայ գիս կապեցին,
Երկաթածայր խարազանաւ հարուածեցին,
Արիւնլուայ եղաւ մարմինս յոգնած՝ տրկար,
Անգութ ծեծը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Արիւնշաղախ մարմնոյս վրայ ինձ հագցուցին
Արքայական կարմիր քղամիդ եւ ծիրանին,
Գլխուս դրին փշեայ պրսակ ծանակաբար,
Սաստիկ ցաւը ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երկար ատեն գիս պահեցին մրթին բանտը,
Մինչեւ գրտան ծանր՝ մահառիթ խաչափայտը,
Հուսկ հանեցին բանտէն ընդ քարշ գազանաբար,
Դառն տանջանքը ես յանձն առի քեզի համար:

Խաչըս դրին ուսիս վրայ, առին տարին,
Մայրըս լըսեց, վազեց լալով կողկողագին.
Զը թողին որ մայրս ինձ փարէր ծնողաբար,
Այս կսկիծն ալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երբ խաչի տակ տրկարացած գըլորեցայ,
Նատեցուցին գիս ապառաժ քարին վրայ,
Պահակ բերին Կիւրենացի Սիմոն լծվար,
Այս նախատինքն ալ յանձն առի քեզի՛ համար:

Ոչխարաց դուռն հանեցին զիս Սուրբ Քաղաքէն,
Մունջ ու անխօս որպէս գերի ես այն առեն՝
Խաչիս բեռամբ տարին դէպի Գողգոթա սար,
Այս տանջանքն ալ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Ուսէս խաչը առին դըրին վերայ գետնի,
Հոն հանեցին հանդերձներըս մերկ մընացի,
Ու բաժնեցին իրենց մէջը համ–հաւասար,
Այս մերկութիւնն ալ յանձն առի քեզի՛ համար:

Զըմբռնախառն քացախ տուին որ գովանամ,
Այլ ես մահըս մօտ զգացի գամ քան զգամ,
Անձրև նուէր խաչին վըրայ զոհ հաշտարար՝
Պատարագուիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Խաչին վըրայ զիս պրկեցին ուժգին եւ ձիգ,
Զիս տանջելու ի գործ դըրին ամեն ջանք՝ ճիգ,
Ձեռքս, ոտքս բեւեռեցին անգթաբար,
Պիրկ բեւեռուիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Խաչս կանգնեցին ի Գողգոթա, քաղաքին դէմ,
Հոն զիս խաչուած տեսաւ անբաղդ Երուսաղէմ,
Արեգակը ծածկեց իւր դէմք, դարձաւ խաւար,
Խաչի ամօթն ալ յանձն առի քեզի՛ համար:

Ձեռքէս, ոտքէս, գլխէս, կուրծքէս հոսեց արիւն,
Ի գողգոթա կատարուեցաւ քու փրկութիւն,
Փըշեայ պըսակ, բեւեռ, հարուած, վէրք անհամար,
Արիւն թափել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Թափոր լեռը ողողուեցաւ փառքիս լոյսով,
Ուր եղիա Մովսէսի հետ իջան իմ քով,
Բայց այժմ երկու աւազակաց հետ հաւասար
Խաչուիլ, մեռնիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

«Էլի··· Էլի···» ես գոչեցի խաչին վրայ,
Փացախ տուին ծարաւ լեզուիս որ զովանայ,
Լեղիախառն այն գաւաթը գիտակցաբար
Առնել խըմել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Իբըր վեց ժամ խաչին վրայ բազկատարած՝
Անտանելի տանջանքներով կեցայ կախուած,
«ԱՄԵՆԱՅՆ ԻՆՁ ԿԱՏԱՐԵԱԼ Է», վճռողաբար
Աղաղակելն ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երկիր թնդաց, խաւարեցաւ լոյսն արեգին,
Անպարտ մահուանս վրկայ եղան երկիր, երկին,
Գեղարդախոց կողիս արեամբ — ցո՛ղ փրկարար —
Մեղքերդ քաւել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Գողգոթայէ ի գերեզման փոխադրեցին
Ամփոփելու անշնչացած իմ սուրբ մարմին,
Հոն պատանքուիլ ու զմռսուիլ պատշաճաբար,
Շիրիմ դրուիլ ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Երեք օր վերջ փառքով յարեայ աստուածաբար,
Մահ, գերեզման նըկուն եղան ամօթահար,
Գործս աւարտած վեր համբարձայ երկին առ Հայր՝
Բարեխօսել ես յանձն առի քեզի՛ համար:

Ո՛վ մեղաւոր, քունէդ զարթի՛ր մ'ըլլա՛ր անհոգ,
Ինծմէ ի զատ չըկա՛յ Փրկիչ, չըկա՛յ այլ ոք,
Բազում ցաւեր ես յանձն առի քեզի՛ համար,
Դուն ի՞նչ ըրիր ու ի՞նչ կ'ընես ԻՆԾԻ՛ ՀԱՄԱՐ:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Բընութիւն ողջոյն — բընա՛ր երկնալար —
Վրսեմ նուագներ կ'եղանակէ յար,
Նրւագներ աղու, լրուին, մեծաձայն՝
Պատգամներ ունին կրթիչ, կենսական:

Բիւրաւոր ձայներ համայն Բընութեան
Միսթիք երգեր են ազդու, ներդաշնակ,
Օ՛, մերթ տխրանոյշ, մերթ զուարթ, քնքուշ,
Մերթ ահեղագոչ, մերթ հեզիկ, անուշ:

Մրունչող մրրիկ, ալեկոծ ովկիան,
Գոռացող ամպեր, ամպրոպ, շանթ, փայլակ,
Ծովն անդնդախոր, յաղթաջուր գետեր
Գոչեն գոռ երգեր, ահեղ նրւագներ:

Գալար բրլուրներ, երկնաբերձ լեռներ,
Հովիտ ու ծործոր, ծաղկաւէտ դաշտեր
Ոգեն անշշուկ՝ համրր գովերգներ:

Կարկաչող առուակ, հեզասահ գետակ,
Գեղափայլ լրնակ, ծառազարդ պուրակ,
Գողտր, բուրումնաւէտ ծաղկունք գեղաթոյր՝
Կը հիւսեն երգեր մեղանուշ, տրխուր:

Գարուն ու ամառ, աշուն ու ձրմեռ:
Լուսափայլ ցերեկ, մրռայլ՝ լուռ գիշեր,
Ցող, սառոյց, կարկուտ, ձիւն ու անձրեւներ՝
Կը հագներգեն միշտ անվերջ տաղերգներ:

Արեգն ոսկեշող, արծաթ'փայլ լուսին,
Շողշողուն աստղերն երկնակամարին՝
Կը լուսերգեն օ՛, երգ մ'անմառելի, խորիմաստ,
լրին:

Շքեղ ծիածան վրան՝ եօթներփեան,
Դիւթիչ, հոգեզմայլ նուագով մ'անձայն՝
Յոյս, խինդ խրրախոյս, սէր ներշնչէ ան,
Հէք, տրխուր, վրիատ, երկչոտ մարդկութեան:

Անտառն ահագին, ծառախիտ, նրան,
Ի՞նչ խորհրդաւոր երգ մ'ունի վրան:
Տերեւին շրշիւն, մեղմ շունչ զեփիւռին
Ի՞նչ անուշ, զողտրիկ զեղգեղանք ունին:

Ճանճն ու նրպուռը, բզէզն ու մեղուն,
Դայլայլող սոխակն, նռուողող թռչուն,
Մայող գառնուկներ փափուկ ու սիրուն՝
Ունին մրմունջներ պարզ, փափկահնչուն:

Անշուք հողն անարգ եւ ոտից կոխան՝
Ան ալ երգ մ'ունի ու չէ անպիտան:
Շնչաւոր, անշունչ համագոյք ողջոյն՝
Ունին ներշնչող նրւագներ ուրոյն:

Յուզիչ, հրմայիչ, դաշնաւոր, բեղուն՝
ՄԻՍԹԻՒ ՀԱՄԵՐԳ Մ'Է ՏԻԵԶԵՐՔՆ ԱՆՀՈԻՆ,
ՈՐ Կ'ԱՐՁԱԳԱՆԳԷ ՓԱՌՔՆ ՈՒ ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍՏՁԻՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ:

* * *

Իցի՞ւ, քու կեանքդ ալ, ո՛վ մարդ, միշտ լինի
Զրաարթ, ներշնչող նրւագ մշտական,
Հոգեհրմայ մեղեդի՝
Ի փառս Արարչին, ի խինդ մարդկութեան:

ՉՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ

ԳԱՐՈՒՆ

Առաւօտ մ'էր· ֆունէս ելած ես տեսայ
Երկիրն համայն զմրուխտ հագուած,
Ամենուրեք փայլէր ժըպիտ, խինդ, հրճուանք,
Թոյր, բոյր ու գեղ, համակ նոր կեանք·
Գեղով, խինդով, բոյրով, կեանքով չքնաղ ԳԱՐՈՒՆ
Կը պատկերէ կեանքիս գարուն — իմ Մանկութիւն —
Զուարթ, սիրուն:

ԱՄԱՌ

Առաւօտ մ'էր· երբ արթնցայ տեսայ իսկոյն՝
Երկիրն համայն գեղազարդուած ի պէսպէս գոյն,
Ծիրանեգոյն, կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, դեղին
Ծաղիկներով՝ որ ամառուան պերճանքն էին:
Վառ գոյներով պայծառ ԱՄԱՌ
Կը պատկերէ կեանքիս ամառ — Երիտասարդութիւն —
Առոյգ, կայտառ:

ԱՇՈՒՆ

Առաւօտ մ'էր· արեւծագին երբ արթնցայ,
Տեսայ երկիրն ցուցադրուէր նոր տեսարան,
Պտուղները բաղցր՝ հասուն, հունձքերն գեղուն՝
Իբրեւ գոհար կը շողային մէջ արեւուն:
Ճոխ՝ բարելից ոսկի ԱՇՈՒՆ
Կը պատկերէ կեանքիս աշուն — Զափահասութիւն —
Հասակ բեղուն:

ԶՄԵՌ

Առաւօտ մ'էր, դուրս նայեցայ պատուհանէս,
Երկիրն համակ զգեցած էր ձոյժ ըսպիտակ,
Լրուած էին թռչնոց երգեր,
Երկիրն ողջոյն լուռ հանդարտ էր:
Զիւնապատ Զըմեռն անդորր, խաղաղ՝
Կը պատկերէ կեանքիս ձըմեռ — խոր Ծերութիւն —
Ալէծաղիկ, անգբաղ:

(Նմանողաբար)

ՀԱՅ ՊԱՆԴՈՒԽՏԻՆ ՈՂԲԵՐԳԸ

(Ի յիշատակ Հայ տարագիր նժդեհին)

Օտար երկիր, ··· հեռի՜ տունէս, ա՜հ, պանդուխտ եմ.
Բայց հայրենիքս յիշել, սիրել արտանց կ'ուխտեմ·
Քա՛ղցր հայրենիք — իմ Հայա՛ստան,
Իմ հայրենի՛ք նուիրական,
Դու մընածումս ես մշտական:
Հոգեհատոր սիրե՛լիք իմ,
Թէպէտ ձեզմէ հեռի կ'ապրիմ,
Ծայրածաւալ ծով ու ովկիան
Մեզ իրարմէ ըրին բաժան,
Այլ ձեզ մոռնա՜լ··· չէ՛ կարելի,
Ձեր յուշքերովն հոգիս է լի···:
Կ'ուխտեմ երգել քե՛զ, սիրական իմ հա՛յրենիք,
Ուր լոյս տեսայ, սընայ, մեծցայ սիրատենչիկ,
Օտար երկրի մէջ վշտահար՝
Պիտի յիշեմ հայրենիքս յար·
Ուր ալ լինիմ, պիտ՝ ողբերգեմ
Ծով ցաւերըդ դառն՝ անհամար···
Հոծ վիշտերըդ խոր՝ անդարման···:
Ա՜խ··· բաղդազո՛ւրկ իմ Հայաստան,
Թող ողբերգիս արձագանգ տան
Դաշտերդ, սարերդ, արիւնաներկ,
Ուր զոհուեցան նօթի ու մերկ···
Հայորդիներ հազար ու բիւր···
Անշընչացա՜ն ի սուր··· ի հուր···
Զանոնք մոռնա՜լ··· չէ՛ կարելի,
Դառն վիշտերով հոգիս է լի···:

ՆՈՐ ՌԱԶՄԵՐԳԸ

(«Բամ Փորոտանի»ի եղանակով)

(*Հայ Զինուորին*)

Օ՛ն, զինուո՛րներ, հա՛յորդիներ, կազմ ու պատրաստ,
օ՛ն, յառա՛ջ,
Բարձրը բռնենք մեր պերճ դրօշն, յառաջ քալենք ոգով
քաջ·

Մենք հետեւորդներ քաջըն Վարդանի,
Թող անոր փառքին լինինք արժանի·
Մեր նըշանաբան — յաղթել թշնամին —,
Փրկել, պահպանել գահը Հայ ազգին·
Յառա՛ջ, քաջ անվեհեր ոգով,
Յառաջ քալենք անվրդով:

Յանկերգ— Ի զէ՛ն, ի ռա՛զմ, հա՛յորդիք,
ԱՍՏՈՒԱԾ է մեր զօրավիգ·
Ի զէ՛ն, յառա՛ջ թշնամւոյն դէմ,
Զայն նուաճել՛ — մեր գործ վըսեմ:
Ի զէ՛ն, յառա՛ջ,
Ի ռա՛զմ, յառա՛ջ,
Քալե՛նք յառա՛ջ,
Յառա՛ջ, յառա՛ջ,
Ընդ միշտ յառա՛ջ:

Օ՜ն, լսեցէ՛ք, շեփորն հնչէ, ըզմեզ կոչէ ռազմադաշտ,
Հայ եռագոյն դրօշին ներքեւ միացած մեր հրզօր վաշտ՝
Յառաջ խիզախենք անխոնջ, անվրիատ,
Կռուի՛նք քաջաբար նակատ առ նակատ,
ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ պատիւ ու համբաւ՝
Երթանք պաշտպանել քաջարի բազկաւ.
Վանեանք ոսխն ժանտ ու դժխեմ,
Վանեանք ոսխն ժանտ ու դժխեմ,
Ռազմերգն երգեանք ժպտադէմ:—

Յանկերգ— Ի զէ՛ն, ի ռա՛զմ, հա՛յորդիք,
ԱՍՏՈՒԱԾ է մեր զօրավիգ. եւայլն:

Քաջ ընկերնե՛ր, բռնութեան դէմ, օ՜ն, մարտ մղեանք խանվառ
Մեզ խըրախոյս թոդ ներշնչէ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐ,
Յառաջ ընթանա՛նք, գոչեանք յաղթական
Անկցի՛ թշնամին, ԿԵՑՑԷ՛ ՀԱՅԱՍՏԱՆ.
Թէ հերոսաբար իյնանք մէջ մարտին
Պիտ՝ արժան լինինք դիւցազանց փառքին.
Առանց ռազմի չի՛ք յաղթանակ,
Առանց ռազմի չի՛ք յաղթանակ,
Առանց արեան չի՛ք պըսակ.

Յանկերգ— Ի զէ՛ն, ի ռա՛զմ, հա՛յորդիք,
ԱՍՏՈՒԱԾ է մեր զօրավիգ. եւայլն:

ԹԱԽԻԾ

(Պաշտօնակցիս՝ Բրօֆ. Արմենակ Հայկազեանի
յիշատակին)

Բիւրաւոր Հայ նահատակաց
Վրեմ՝ անմահ թափօրին
Դո՛ւն ալ գացիր միանալ՝
Դաստիա՛րակդ մեղուաջան:

Ճակատագիրն աֆսորի
Երկիցըս ֆեզ հալածեց,
Վրեմ գործըդ ազգաշէն
Անխըղճօրէն խափանեց:

Բոնապետին բիրտ ձեռքը
Տուաւ հարուածն մահացու,
Կարճեց կեանքըդ բեղմնաւոր
Գերդաստանըդ որբացուց...:

Իբրեւ հերոս ֆաջարի՝
Կանգուն կեցար անվեհեր,
Պինդ փարեցար կոչումիդ,
Հաւատարի՛մ մինչեւ մահ:

Բարեկամներ ֆեզ ծանօթ
Լացին մահըդ դառնագին,
Ա՜հ, վաղաժամ կորուսին
Գործօն մըշակն Հայ ազգին:

Աֆսորավայրիդ մէջ թէպէտ
Շիրիմդ անշուք, անփառունակ,
Այլ ֆու անմեռ յիշատակ
Հայ սիրտերու մէջ յաւէտ
Պիտի մընայ անմոռաց:

ԻՏԷԱԼԻ ԶՈՀԵՐԸ

Եփրատ Գոլէճի նահատակ բրոֆեսորներուն
Ն. Թէնէէֆէճեանի, Խ. Նահիկեանի, Տ. Լիւլէճեանի,
Յ. Պուճիգանեանի, Կ. Սողիկեանի, Մ. Որբերեանի
Անմոռաց Յիշատակին

Դո՛ւք, ազատասէր Ռա՛հվիրաներ,
Մարտիրոս ցեղին պե՛րճ զաւակներ,
ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԻՏԷԱԼԻՆ անպարտելի ախոյեաններ՝,
Դո՛ւք ալ անցաք Գողգոթայի արիւնաներկ ճանապարհէն
Ուր զոհուեցան մտքի՝ գրչի ձեր եղբայրներն անգըթո-
րէն...
Տանջանք, տաժանք, բանտ, աքսոր, մահ եղերական՝
Ձեր կամքն, հաւատք սարսել, յաղթել կարող չեղան.
Ի զո՛ւր՝ բարբարոս բռնապետին ձեռքն ոնրապարտ՝
Ձեր մարմիններն յօշոտեց, արեամբ ներկեց ձոր ու դաշտ,
Ի զո՛ւր՝ խաւարն խօլաբար մըղեց լոյսին դէմ պայքար,
Ի զո՛ւր՝ ոռխն մոլեգին ջնջել ուզեց դատն արդար.
ՎԸԿԱՆԵՐՆ ԷՔ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂԱՓԱՐԻՆ ԼՈՒՍԱ-
ՓԱՅԼ,
Դո՛ւք Հայ ցեղին Մարտիրոսներ, ԱՆՄԱՀ ԷՔ, ԱՆՄԱՀ Է
ՁԵՐ ԻՏԷԱԼ.
Հայ պատմութիւն ոսկետառով պիտ՝ արձանագրէ ձեր
անուն,
Ու անուններն յաւերժապայծ ԻՏԷԱԼԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ.
Եւ վերապրող ազատատենչ Հայութեան մէջ բովանդակ՝
Պիտի մընայ անմոռաց ձեր սխրալի յիշատակ:

ԱՌ ԿՈՉՆԱԿՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

(Քանեւիինգամեակին առթիւ գրուած)

Քանի օ՛ն պերն, նուիրական քու անուն,
Սուրբ, պանծալի եւ տոհմաշէն քու կոչում.
Ազատ, վրեմ պատգամներդ հնչեցուցիր,
Ներշնչեցիր, դո՛ւ ԿՈՉՆԱ՛Կ, անյոյսին յոյս՝ անձանձիր,
Հայրենիքէն տարահալած չրւառ Հայուն
Իրաւ եղար սպեղանի ծով ցաւերուն.
Նոր Աշխարհի ափերէն քսան եւ հինգ տարիներ
Դուն գործեցիր անվրհատ՝ յօգուտ ցեղիդ վրշտամբեր:

Արձագանգես անընդհատ հայկական պերն բարբառով՝
Մինչև ծայրերն աշխարհի՝ հաւատք, յոյս, սէր և գորով.
Երկրիդ, տոհմիդ բազմակարօտ կացութեան՝
Ազնիւ ու վեհ գաղափարներդ են դարման.
Կ'առաջնորդես մոլարն դէպի լաւ ճամբան,
Ընտիրն ցոյց տաս գերդ ռահվիրայ ուղղութեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՉՆԱԿ — անքաղդ ցեղիդ մըխիթար —
Անդուլ սրփռես քու պատգամներդ շինարար,
Յուսալքուած, մելամաղձիկ հոգիներ
Անտարակոյս յոյս՝ խրախոյս կենսաբեր՝
Սիրեն առնել՝ երբ ՔԵԶ կարդան անհամբեր.
Տոհմակիցներդ իղձով, խանդով կ'սպասեն
Ամեն եօթնեակ՝ ՔԵԶ, ո՛վ ԿՈՉՆԱԿ, անձկօրէն,
Ներման քաղցած ուղեւորին, օր քան զօր՝
Ի ՔԵԶ գտնեն մտքի պաշար, սրտի սրնունդ, յագուրդ նոր:

Կը հարուածես տրգեղ բարբերն շարունակ՝
Ու կը սրփռես ցող ու շողեր կենսունակ.
ԶԲՆԱՂ ԿՈԶՆԱԿ, ջատագով ես ճշմարտին, բարիին,
Ընշաւակես անվեհեր՝ սուտը, կեղծիքն ու յոռին,
Ազատախոհ էջերուդ մէջ փայլին հրմուտ եւ ներհուն
Կարող գրչի վարպետներ, գեղարուեստ ու գիտութիւն,
Իրաւախօս, ճշգրտաբան գերդ բանքեր
Նոր Աշխարհէն կը հաղորդես նոր լուրեր:

* * *

ԿՈԶՆԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, հնչէ՛, հնչէ՛ դու յաւէտ,
Ու վեհ կոչմանդ հաւատարիմ՝ ակնդէտ,
Զբաւառ ազգիդ դո՛ւ ուղեցոյց անձկաւէտ,
Նոր Աշխարհի ափերէն ցոլացո՛ւր լոյս անսպառ,
Ազատաշունչ ծաւալէ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ՝ անդադար.
Կեցցե՛ս յաւէտ տեսնել յաջորդ նոր քառորդ դար:

ԾԱՆՕԹ.— Սոյն ծայրանուն քերթուածի տողերուն ակզբնատառերը վերէն վար կը կարդացուին՝
ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈԶՆԱԿԻՆ

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Զօրեղ ազդակ մ'եմ այս աշխարհի մէջ,
ԵՍ կը ծառայեմ ձրրի միևչեւ վերջ,
Բերկրանք, խինդ, տառապանք, սուգ ու վիշտ՝
Մրտերիմներս են, կը փնտռեն զիս միշտ:
ԵՍ կը ներշնչեմ սէր, յոյս, խրրախոյս,
Կազդոյր, ամոքում, սփոփանք եւ լոյս,
Կրրօնք, դաւանանք, ցեղ, ազգ անխրտիր՝
Օ՛, միշտ առարկայ են սիրոյս ընտիր:

ԵՍ ըպեղանի — ամենաբոյժ դեղ —
Այցելութիւնս է հանոյ, սիրազեղ,
Միշտ յօժարակամ արբեմ արտասուք,
Կը մեղմեմ ցաւեր ու կ'առթեմ հանոյք:

ԵՍ՝ վրհատին քով, սրգաւորին մօտ՝
Փոյթ չէ թէ լինի ծանօթ, անծանօթ,
Զօրաւոր, տրկար, քաջառողջ, հիւանդ,
Յաջող կամ ձախող, բաղդաւոր, անբաղդ,
Գիտուն կամ տրգէտ, հարուստ ու աղքատ
Ամէնքն ալ ինծի անշուշտ են կարօտ:

Խնդացողներուն հետ ԵՍ կը խնդամ,
Ու լացողներուն հետ ԵՍ ալ կուլամ,
Ամէնուն կ'օգնեմ անխրտիր, ազատ,
ԵՍ ՃՇՄԱՐԻՏ ՍԻՐՈՅ ԶԱՒԱԿՆ ԵՄ ՀԱՐԱԶԱՏ:

Իմ դիւթիչ անուն
է ՀԱՄԱԿՐՈՒԹԻՒՆ:

ԵՐԿՈՒ ԲԱԺԱԿՆԵՐԸ

Երկու բաժակներ
Լեփլեցուն՝ զեղուն
Սեղան փարթամին
Զարդարեր էին.
Մին էր կարմրագոյն
Նըման արիւնի,
Զերդ ակնվանի:

Գինիի բաժակն ըսաւ ընկերին,
«Եկո՛ւր մեր վէպը պատմենք խնդագին.
«Ես կը յարդարեմ խնոյք, խըրախճանք,
«Ինծմով կը լինի խնդում ու հրճուանք.
«Զեղխ հանոյասէր անձինք միշտ յօժար
«Հըրամանները ես կամակատար:

«Ես զերդ ինքնակալ կ՚իշխեմ, կը տիրեմ,
«Արքաներն յանախ գահազուրկ կ՚ընեմ,
«Փառքի, համբաւի բարձունքէն ի վար
«Կը գահավիժեմ մարդիկ անհամար,
«Պատուաւոր անուն կ՚արատաւորեմ
«Եւ պարկեշտութիւն մարդոցմէ քերծեմ,
«Ամօթի խարան ճակտին դըրոշմեմ:

«Միայն մէկ ումպով կը հրապուրեմ
«Այր, կին, չափահաս ու երիտասարդ,
«Կ'ընեմ ճամարտակ, մեծախօս, հրպարտ·
«Օ՛, զիս պաշտողներ կը գոչեն զուարթ
— «Կեցցե՛ս դո՛ւ կարմիր գինիի գաւա՛թ,
«Կարո՛ղ տիրո՛ղ ես, շատ հրզօ՛ր ես դուն,
«Մեծ ուժիդ առջեւ միշտ կը խոնարհին
«Համբաւ, մեծութիւն, հանճար, ճոխութիւն»:

* * *

«Արդ բա՛րի ընկեր» ըսաւ բարկ ԳԻՆԻՆ,
Հեգնանքով հարցուց ունկնդիր ԶՈՒՐԻՆ
«Ունի՞ս պարծանքի գործեր իրական,
«Գործեր քաջութեան իմինիս նման—
ԶՈՒՐԻ ջինջ բաժակն լրջօրէն ըսաւ·
«ԵՍ չեմ փափաքիր պարծենալ բընաւ
«Անպատիւ գործով,
«Խօլ արարքներով·
«Ես քեզի նման
«Զարիք չեմ գործեր,
«Թշուառ չեմ ըներ
«Ոչ՝ երիտասարդ,
«Ոչ՝ չափահաս մարդ:

«Ես կրնամ ցոյց տալ անձինք հազար, բիւր՝
«Որ ըմպեն միայն զուտ զովարար ջուր,
«Որ երջանիկ են ու բերկրապատար:

«Ես շիջուցանեմ ծարուածին պապակ,
«Կը զովացընեմ երես, ձեռքեր տաք,
«Ու մեղմացընեմ մարմնոյն տենդ, կրակ:

«Ես կը խոխոջեմ ձորերու մէջէն,
«Ու յաճախ սուրամ ի վար լեռներէն.
«Աղբիւր ու առուակ, գետակ ու լըճակ
«Ինծմով ունին միշտ գեղ, կեանք շարունակ,
«Հոծ ամպեր, ծովեր, ընդարձակ ովկիան
«Են իմ մշտական պերճ բընակարան:

«Ինծմով կը խայտան դաշտեր, բըլուրներ,
«Ինծմով կը հրճուին ծառեր, ծաղիկներ,
«Ինծմով դալարին խամրած բոյս, մարգեր:

«Ես կը դարձընեմ քարն աղօրիքին՝
«Որ կ'աղայ ցորեն, հըլու իմ կամքին.
«Ես կ'ոգեւորեմ ու կը կազդուրեմ
«Թուլցած, պարտասած մարմինը նորէն:

«Ես բարձրացընեմ ցեղը մարդկային՝
«Զոր դուն ցածցընես, կ'ընես քու գերին,
«Ես կ'ազատագրեմ գերիներդ թշուառ՝
«Զոր կը շղթայես, ո՜հ, անգըթաբար.
«Լո՛ւր, զիս պաշտողներն են միշտ երջանիկ,
«Զի բնաւ չեմ ըներ ոչ մէկուն չարիք»:

* * *

Լըսեցիք ահա սոյն երկու վէպեր՝
Զոր այժմ պատմեցին երկու բաժակներ,
Արդ՝ ձեզ կը մընայ, խոհեմ Հա՛յորդիք,
Համարձակ յայտնել ձեր ազատ կարծիք,
Սոյն բաժակներէն ո՞ր մէկն է արժան
Փառքի, յարգանքի
Ու ճիշդ գովեստի,
Ըսէ՛ք թէ ո՞րը,
ԳԻՆԻ՞Ն թէ ՋՈՒՐԸ:

ՅԱՒԵՐԺԱԿԱՆ ՁԵՒԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

(Շիթ մը Լօնկֆէլլօէն)

Կարկաչն արծաթ առուակին,
Անուշ շունչը զեփիւռին՝
Երբեք պիտի չըդադրին.
Մըռայլ ամպեր պիտ՝ սքօղեն
Լուրթ երկնակամար,
Սիրտեր ալ պիտ՝ տըրոփեն
Շարունակաբար:

Գիշեր, ցերեկ ու տարւոյն չորս եղանկաներ՝
Գարուն, ամառ, աշուն, ձըմեռ
Միշտ իրարու պիտ՝ յաջորդեն.
Ձքնաղ երկիրն ի քուն ձմրան՝
Թէ երեւի փոքր ինչ ատեն
Ձոր՝ անկենդան,
Այլ վերստին պիտի զարթնու;
Նորեկ գարնան նոր կեանք առնու:

Դարեր առաջ մեր երկրագունդ
Ի լոյս եկաւ քառսէն,
Դարեր յետոյ երկիր, երկին պիտի փոխուին
Տարերքներու պիտի լուծուին,
Փոթորիկներ պիտ՝ մըռնչեն
Եւ կոհակներ արձագանգեն
«Ամենայն ինչ պիտի փոխուի,
«Սակայն ոչինչ պիտ՝ կորսըւի»,
Օրէնք Բընութեան ՁԵՒԱՓՈԽՈՒՄ,
Այլ չի՛ք երբեք ոչնչացում:

Արարչութեան ԳԼԼՈՒԽ-ԳՈՐԾՈՑ —
Մարդն ալ պիտի ձեւափոխուի
Եւ հուսկ ապա մահկանացուն
Պիտի հագնի ԱՆՄԱՀՈՒԹԻՒՆ:

ԱՆԱՍՏՈՒԱԾԻՆ ՎՃԻՌԸ

(Բրօֆ. Ալէքսան Պէզճեանի Յիշատակին)

«Ո՛չ գոյ Աստուած», ահա խօլ վըճիռն անաստուածին.
«Զըկա՛յ Աստուած կառավարող երկիր, երկին»:
— Զըկա՞յ Աստուա՛ծ. զարմանահրաշ երկնակամարին
Բիւրաւոր ջահերն որ վերն կը վառին,
Բիւր տեսարաններն այս երկրագունտին,
Մարդու գոյութիւն իսկ հրաշակերտ՝
Որ ցոլացընէ պատկերն Արարչին,
Կը հերքեն խօլական վճիռն անաստուածին:

— Զըկա՞յ Աստուած. դաշտի ծաղիկն որ կ'ըմպէ ցօղն երկինքին,
Երգեցիկ թռչուն իր գեղգեղովն զուարթագին,
Կարկաչահոս, արծաթափայլ, սիրուն վըտակ,
Ձեփիւռն զովացիկ, գեղափայլ լընակ, հեզասահ գետակ,
Դալար մարգեր, կանանչ դաշտերն ընդարձակ,
Կը ծիծաղին, կը ծաղրեն անհիմ վարկածն անաստուածին:

Լայնածաւալ՝ խոր ովկիան իր լեռնաբերձ կոհակներով,
Վըսեմ անտառն իր խիտ առ խիտ ծառերով,
Հովիտ, բըլուր, բարձրագագաթ՝ հսկայ լեռներ,
Հըրաբորբոք հրաբուխներ, ահեղացունց գետնաշարժեր,
Կ'արհամարհեն, կ'անգոսնեն իմաստութիւն անաստուածին:

— Զկա՞յ Աստուա՛ծ. ոսկեճաճանչ արեգակն — հը-
զօր արքան տուընջեան,
Արծաթ լուսին շողարձակ — իշխանուհին գիշերուան,
Գիսաւորներ մեծազանգուած՝ ահագին,
Լուսափողփող անթիւ աստղերն իրենց դիրքէն երկ-
նային՝
Վար նայելով կը հեգնեն, օ՜, կը հերքեն խօլ դաւա-
նանքն անաստուածին:

— Զկա՞յ Աստուա՛ծ. ողջոյն տիեզերք խորհրդալից,
հրաշալի,
Կը հաւաստեն ՀԱՍՏԶԻՆ գոյութիւն անժխտելի,
Մարդը սակայն — Գլուխ-գործոցն Արարչութեան —
Ինչո՞ւ այսքան յիմարանայ,
Ցանդգնի ո՛հ, եւ ուրանայ
Ստոյգ գոյութիւնն իր ԱՐԱՐՉԻՆ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ:

ԱՍՏՈՒԱԾ

Սոյն վսեմ քերթուածը Զին ու Թաթար լեզուներու թարգմանուած, մետաքս պաստառի վրայ գրուած ու կախուած է Փէքինի կայսերական պալատին մէջ։

Ճարոնի կայսրն ալ նոյնը ճարոներէնի թարգմանել տուած եւ ոսկեհուռ շրջանակով ԵՏՈՑԻ տաճարին մէջ կախել հրամայած է։

(Խրիմեան Հայրիկի անմահ յիշատակին)

Ո՛Վ ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԷԱԿ,
Քու փառահեղ ներկայութիւնդ համապարփակ՝
Համայն տիեզերքը կը գրաւէ։
Դո՛ւ ամէն շարժումի ՄԻԱԿ ՀԵՂԻՆԱԿ.
ժամանակի աւերիչ ընթացքին մէջ արագասլլաց՝
ԴՈ՛Ի ԵՍ ՄԻԱՅՆ ԱՆՓՈՓՈԽ ԱՍՏՈՒԱԾ։

ԱՄԵՆԱԿԱՐՈ՛Ղ ԷԱԿ,
Քեզմէ ի զատ չի՛ք այլ Աստուած։
Բոլոր աստուածներէ բարձր ու գերազանց
Դո՛ւ ես միակ Աստուած։

Դո՛ւ անըմբռնելի ես ու անքննելի.
Դու ինքնիշխան՝ ինքնագոյ ես,
Դու կը խնամես արարածներն համօրէն.
Դո՛ւ բացարձակ տէր եւ իշխան.
Կը տիրես, կ'իշխես, կը կառավարես տիեզերքն համայն։

Գիտութիւն իր միջոցներով հիասքանչ՝
Կրնայ չափել ծայրածաւալ խոր ովկիան,
Կրնայ հաշուել աւազները ծովեզրին,
Կրնայ կշռել ճառագայթներն արեգին.
Բաբէ՛ սակայն՝ անկարող է ըմբռնել, չափել
Քու մեծութիւն անչափելի, անսահման,
Ոչ ալ կարող՝ հասկնալ խորհուրդներդ խոր ու լայն:
Խուզարկու միտք մարդուն ի զո՛ւր կը ճգնի
Հետազօտել Քու գաղտնիքներդ խոր՝ անթափանց:

Դու չգոյութենէ գոյութիւն ստեղծեցիր,
Դու հիմն ես յաւիտենականութեան,
Շնչաւոր, անշունչ արարածք ամենայն
Քեզմով գոյ են, կ'ապրին ու կան:
Դո՛ւ ես աղբիւր լոյսի ,կեանքի,
Երջանկութեան, գեղեցկութեան,
Ճշմարտութեան, ներդաշնակութեան:

Մեծափառութեանդ վեհ ճաճանչները
Կը լուսազարդեն զերկին, զերկիր.
ԴՈՒ ԵՍ, ԷԻՐ ՈՒ ՊԻՏԻ ԼԻՆԻՍ ՄԵԾ, ՓԱՌԱՒՈՐԵԱԼ
Կենսաբաշխ, կենսապահ Տէր ինքնակալ.
Տիեզերքն անսահման Քեզմով է գոյ:

Սկիզբ ու վախճան — կեանք ու մահ
Իրարու հետ շղթայած ես պատշաճօրէն.
Ինչպէս կայծերն վեր կը թռչին բորբ կրակէն,
Նոյնպէս Քեզմէ արեգակներ ու աշխարհներ ծագում կ'առնեն:

Զեռքդ Աստուածային վառած է
Շողշողուն ջահերն երկնակամարին՝
Որք կը շողան անդադար մէջ մըթութեան գիշերին,
Շրքեղօրէն կը կատարեն Քու անայլայլ հրամանն,
Խինդ, կեանք ու լոյս կը սփռեն ամենուրեք անպայման:

Ի՞նչ անուանենք լուսագունտերն այդ բիւրաւոր,
Բիւրեղ լոյսի շեղջակոյտե՞ր,
Արծաթափայլ վտակներու շրքեղ շարքե՞ր,
Եթերային մշտավառ ու լաստափիւռ կանթեղնե՞ր,
Արեւներու լուսափառ հիասքանչ դրութիւններ՞,
Դո՛ւ ես ասոնց ամենուն ակն ու աղբիւրն լուսապարգեւ:

Այո՛, ինչպէս ջուրի կաթիլն ծովուն մէջ՝
Ասոնց փառքն ալ կ'անյայտանայ էութեանդ մէջ:

Ի՞նչ են բիւրաւոր աշխարհներ քու մեծութեան քով,
Հապա ուրեմն, ես տրուպս ի՞նչ եմ:

Երկնի լոյս գունդերն անհամար՝ վրսեմ խոհերով փառապանծ՝
Հիւլէնե՛ր են անընշան քու մեծութեանդ կշռորդին մէջ,
Զէրօնե՛ր են անհունութեան ընծարին մէջ.
Ես ուրեմն ի՞նչ եմ, — Ոչի՛նչ.
— Ոչի՛նչ. սակայն քու աստուածային լոյսիդ արտահոսումը
Իմ գոյութեանս մէջ ալ լո՛յս թափանցած է.
Իմ հոգւոյս մէջ՝ այո՛, քու հոգիդ կ'արտափայլի,
Ինչպէս կը ցոլայ ճաճանչն արեւուն ցօղի կաթիլին մէջ:

Ես կ'արտորամ. յոյսի եւ հաւատքի թեւերով
Կը թռչիմ անձկալից՝ դէպի քու ամենուրեք ներկայութիւնդ,
Քանզի ես քեզմով կը շնչեմ, կ'ապրիմ ու կամ,
Ես կը տենչամ բարձրանալ մինչեւ սուրբ գահդ աստուածային:

Դո՛ւ ես ՎԱՐԻՉ ու ԿԱՌԱՎԱՐ ԲԱՑԱՐՁԱԿ,
Ուղղէ՛ իմ միտքս առ քեզ, կառավարէ իմ հոգիս,
Առաջնորդէ իմ սիրտս մոլորական:

Թէպէտ ես հիւլէ մ'եմ տիեզերքի անհունութեան մէջ,
Բայց եւ այնպէս էակ մ'եմ ձեւակերտուած Քու ձեռքով՝
Ես միջին օղակն եմ երկին երկիր իրար զօդող շղթային.
Արարածոց շարքին մէջ գիս կերտեցիր գլուխ-գործոց.
Ես կ'անձկամ այն երկրին — հոգիներու աշխարհին —
Ուր հրեշտակներ կը բընակին:

Երբ նիւթ մարմին կազմալուծուի,
Անմահ հոգին պիտի թեւածէ առ Քեզ, Աստուա՛ծ:
Ես կը կառավարեմ շանթը, թէպէտ փոշի եմ,
Միապետ մ'եմ, բայց հրպատակ Աստուածութեանդ,
Ճրճի մըն եմ փանաքի, այլ անկեալ աստուած մը...
Էակ մ'եմ ես՝ սքանչելիօրէն ձեւակերպուած ու կերտուած.
Ուսկի՞ց եկայ հոս եւ ի՞նչպէս...
Այս հողակոշտը կ'ապրի անկասկած՝ հրզօր ուժիդ միջոցաւ,
Զի առանց Քեզի չէ՛ կարելի որ ապրիմ:

Ո՛վ ԱՐԱՐԻՉ ԱՄԵՆԱՅՆ ԱՐԱՐԱԾՈՑ,
Քու իմաստութիւնդ, խօսքդ արարչագործ ստեղծեցին զիս,
Դո՛ւ Աղբիւր կեանքի, լոյսի, բարութեան.
Դո՛ւ ես հոգին իմ հոգւոյս ու իմ տէրը բացարձակ,
Քու լոյսդ, Քու սէրդ ճոխ լիութեամբ ինձ շընորհեց անմահ հոգի,
Որպէս զի ոտնում անդունդին վրայէն ժանտ մահուան:
Ինձ պարգեւեցիր երկնային թրոիչներ՝
Որպէս զի թռչիմ այս երկրագունդէն դէպի վե՛ր,
ԴԷՊԻ ՔԵԶԻ — ՄԵԾ ՊԱՏՃԱՌԻՆ ՈՒ ԱՐԱՐՉԻՆ:

Ո՛ խորհուրդ անճառելի՛,
Ո՛ տեսիլ օրհնեա՛լ.
Թէպէտ Քու վրայով շատ աղօտ է ըմբռնումն իմ,
Սակայն Քու բարութիւնդ, Քու սէրդ անճառ կը գբրաւէ սիրտն իմ:

Իմ սրտիս խորէն կը բարձրանան օրհներգներ
ԱՌ ՔԵԶ, Ո՛Վ ԱՐԱՐԻՉ ԱՆԻՄԱՆԱԼԻ, ԵՐԿՐՊԱԳԵԼԻ։
Աստուա՛ծ իմ, իմ խոնարհ դիրքէս վեր կը սաւառնիմ՝
Ու կը փնտռեմ Քու ներկայութիւնդ սուրբ, ցանկալի·
Ո՛վ ամենակալ, ամենաբարի Արարիչ Աստուած,
Քու սքանչելի գործերդդ փառապանծ՝
Իմ հիացումիս են միշտ առարկայ։

Քեզ կ'երկրպագեմ, պաշտելի՛դ իմ Արարիչ,
Ու երբ լեզուս ա՛լ դադարի երկրի վրայ Քեզ գովելէ,
Վեր երկնից մէջ երախտագէտ հոգիս
Պիտի օրհնաբանէ Քեզ յաւիտեան։

(Թարգմ·)

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Աշխատա՛նք. մեծ սփոփանք վիշտերու մէջ վրդովիչ,
Կը փարատէ ձանձրոյթ, տաղտուկ սրտնեղիչ.
Աշխատա՛նք. պատնէշ մըն է հանոյից դէմ խաբուսիկ,
Պատուար մըն է ընդդէմ դիւթիչ պատրանքներու վաղանցիկ:

Աշխատա՛նք. ազբիւր խաղաղ՝ անուշ ֆունի,
Աշխատա՛նք՝ որ կը մեղմէ բազում հոգերն այս կեանքի,
Որ կը պահէ մարմինն առողջ, հոգին զուարթ, միտքն արթուն.
Օ՛ն, կատարէ օրուան գործդ բոլոր ուժով, եռանդուն:

Աշխատա՛նք. միակ միջոց հարստութեան, ճոխութեան,
Որ կը հիմնէ սուրբ տաճարներ, շքեղ յարկեր կրթական,
Աշխատա՛նք. հարազատ մայր հընարքներու, գիւտերու,
Որ կը կանգնէ հրաշակերտ՝ վրսեմ շէնքեր ահարկու:

Աշխատա՛նք. Եդեմի մէջ օրհնեա՛լ պատուէրն Արարչին՝
Աւանդուեցաւ նախամարդուն — Ադամին,
ՄԱՅՐ ԲԸՆՈՒԹԻՒՆ — ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ —
Բիւր կերպերով կ'ուսուցանէ սոյն սկզբունք յանկուցիչ,
Աշխատանքի վրսեմ դասը տրվէ մեղուէն ժըրաջան,
Փոքր մրջիւնէն անվրհատ՝ որ կ'աշխատի յոգնաջան:

Զուրն լընացեալ ու կայուն կ'ապականի, կը հոտի,
Անգործութիւն, ծուլութիւն մեր կեանքին Մեծ թշնամի.
Կ'ուզե՞ս ըլլալ քաջառողջ եւ ունենալ օգտաւէտ կեանք,
Քեզի համար որդեգրէ նըշանաբան՝ «ԳՈՐԾ — ԱՇԽԱՏԱՆՔ».

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՔԱՆ ՈՍԿԻ

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի,
Քան պերճ տիտղոս ցանկալի
Առողջ մարմին, միտք ներհուն,
Լաւ նկարագիր, կրթութիւն.
Լաւագոյն է քան ոսկի ազնիւ սիրտ մի կարեկից՝
Որ կը բաժնէ խինդն ու վիշտը իր ընկերին բաղդակից:

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի
Խաղաղ խիղճ մը՝ որ խայթ չունի.
Լաւագոյն է քան ոսկի
Զուարթ, հանդարտ սիրտ գոհունակ,
Հաւատարիմ բարեկամ չքնաղ գանձի հանգունակ:

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի
Անուն բարի, առաքինի,
Լաւագոյն է քան ոսկի
Անուշ քունը քրտնաւաստակ մըշակին
Ու կազդուրիչ քաղցրը հանգիստն յոգնածին:

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի
Հետազօտող, խորհող, զննող միտք մարդուն.
Լաւագոյն է քան ոսկի
Ճոխ գանձերը գիտութեան,
Իր բարիքներն անսահման:

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի
Տունն երջանիկ որ նրման է դրրախտի,
Ուր կը տիրէ սէր մշտական,
Խաղաղութիւն ընտանեկան:

Լաւագոյն է քան ճոխութիւն, քան ոսկի
Ցարկ մ'Եդեմական՝ կոկիկ՝ փարելի,
Ուր հայր ու մայր, կին, ամուսին, քոյր եղբայր,
Կ'ապրին, գործեն, համերաշխ·
Օ՛, ի՛նչ օրհնեա՛լ տուն տիպար:

ՅՈՅՍ

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցուցի ծերունիին ալեհեր՝
Որ ընդ երկար կեանքի ճամբան քալեր էր,
«Յոյսն», ըսաւ նա, «ճառագայթ մ'է խուսափուկ,
«Թռչող երազ, սին ցնորք մ'է վաղանցուկ»:

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցուցի ծովու մարդուն քաջ՝ խիզախ,
Որ բընակի ծովածուփ տան մէջ գիտակ ու անվախ,
«Իմ Յոյս», ըսաւ նա, «այն ծովափն է հեռակայ —
«Իմ հայրենիք՝ ուր կը մընան սիրելիք իմ բացակայ»:

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցի ռազմադաշտի ռազմիկին,
Ուր մեռեալներ ցիրցան կ'իյնան ի գետին,
«Իմ Յոյս», ռազմիկն պատասխանեց համարձակ,
«Ընտանալ է փառք, պըսակ, շքաղընշան, մեծ հռչակ»:

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցի մարդուն վշտակոծ՝
Որ տառապի ցաւերու մէջ դառն ու հոծ,
«Յոյսն», ըսաւ նա, «բալասան մ'է թանկագին՝
«Որ կը մեղմէ տաժանք, տագնապ այս կեանքին»:

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցի աշխոյժ երիտասարդին՝
Որ մըղէ պայքար դժուար կամ դիւրին,
«Յոյսն է ինձ համար», նա պատասխանեց,
«Մըղիչ ոյժ, գրգիռ, հըզօր ազդակ մեծ.
«Յոյսով կ'ընթանամ դէպի ապագան՝
«Խիզախ, անվեհեր ու աներկեւան,
«Յոյսն է իմ կեանքիս նեցուկ, զօրավիգ,
«Յոյսով կ'ստանձնեմ ամէն տաժանք, ճիգ»:

«Ի՞նչ է Յոյս», հարցի մարդուն կրօնասէր,
Նա պատասխանեց զուարթ՝ անկասկած,
«Յոյսն ինձ համար ժայռ մ'է անշարժ, աներեր,
«Փորձանքներու, օրերու մէջ ամպամած,
«Կեանքի մրրիկներ թէ զիս կոծեն անխընայ,
«Ես աներկիւղ՝ հաստատ կենամ այդ ժայռին վրայ:

«Ու երբ կեանքիս վերջին կայծերն շիջանին,
«Հոգ մարմինըս դառնայ հողին, հոգիս ալ իր Արարչին,
«Օ՜հ, յայնժամ Յո՛յսըս — օրհնեա՛լ զօրութիւն —
«Ինձ պիտի լինի ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»:

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ԽՈՀԵՐ

ԱԼՖ· ԹԷՆԻՍԸՆԷ

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ, ԲԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Պերճ երեք ֆոյրեր,
Մտերիմ իրարու, բարեկամ մարդերու,
Հարազատ անդամներ նոյն ընտանիքի,
Իրարմէ չեն զատուիր առանց արցունքի:

* * *

Հեռի՛ ինծմէ, հեռի՛,
Փառամոլութիւն, հպարտութիւն, ագահութիւն
Ու չար նախանձ,
Թող կտրեմ արտէս նետեմ մէկդի
Դառն արմատներն նաեւ վախի·
Հեռի՛, ինծմէ, չարախօս լեզո՛ւ,
Հեռի՛ ինծմէ, չարալուր ակա՛նջ,
Դո՛ւք, ոխերիմ թշնամիներ մարդկութեան:

* * *

Ժողովուրդին ձայնը այն հատու սուրն է
Որ զինք կը պաշտպանէ
Եւ կամ կ'զգետնէ:

* * *

Ի՞նչ է կեանք·— Ստուեր ու փայլ,
— Ծաղիկ ու փուշ:

* * *

Ռազմիկին, Հրոետորին, Երաժիշտին փառքը
«Կեցցէ»ներու գոչիւններով
«Հուրրա»ներու գոռումներով
Կ'ընկղմի, կ'անհետի
Ժամանակի անեզր ովկիանին մէջ:

* * *

Քաջասրտութի՛ւն...
Կեանքի ծովուն այս լեռնաբերձ ալիքները
Անդադար թաւալելով
Մեզ պիտի հասցընեն շուտով
Դէպի ցանկալի ծովեզրը,
Դէպի անքոյթ նաւահանգիստը:

ԾՆՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐԸ

Քսան դար առաջ գիշեր մը պայծառ՝
Վրենիտ լոյսերով երկինք կը շողար,
Փրկչին Ծնունդի պերճ գիշերն էր այն,
Լուռ ու խաղաղ էր բնութիւն համայն.
Սուրբ հրեշտակ մը հէք հովիւներուն
Կ'աւետէ մեծ լուրն սխրալի, ցնծուն —

— Ահա ձեզի մեծ աւետիս,
— Փրկիչ ծընաւ այս աշխարհիս.—

Յայնժամ խումբ մը հրրեշտակներ
Վրսեմ երգ մը կ'երգեն ի վեր՝
Որուն նըման մարդ լըսած չէր:

— Փա՛ռք ի բարձունս, փա՛ռք Աստուծոյ,
— Երկրի վըրայ խաղաղութի՛ւն,
— Ու մարդոց մէջ սէ՛ր, հաճութիւն.—

Հովիւք փութան ի Բեթլեհէմ
Տեսնել Փրկիչ Մանուկն վըսեմ,
Ու մոգերն ալ հեռու երկրէն
Կուգան Փրկչին ընծայ բերեն:

Երկին, երկիր ցնծումով լի՝
Գովաբանեն Փրկչին ծնունդն հրրաշալի:

Ի՛նչ սէր անճառ. Բանը մարմին եղաւ
Ու մարդոց հետ բընակեցաւ:
Փա՛ռք Յիսուսի — Մեր սէր Փրկչին,
Օ՛ն, ծնրադրենք Անոր առջին:

Ի ՍԳԱԼԻ ՄԱՀ

Վաղամեռ Եղբօրորդւոյս Գարեգին Գ. Պէշկէօթիւրեանի
Ծ. 1868 — Մ. 1891 ի Խարբերդ

Հնչեց զանգակն... հնչեց յամր ու թախծագին...
Գուժեց, «Մեռա՛ւ... Պէշկէօթիւրեան Գարեգին»...
Ի՞նչ դառըն գոյժ...: Անգութ մահուան սուր մանգաղ
Քե՞զ ալ հնձեց, հոգեհատո՛ւս իմ, աւա՛ղ...
Քե՞զ ալ խամրեց մահուան խորշակն ժանտաբոյր,
Քո՞ւ ճակատդ ալ դրոշմեց մահն իր ցուրտ համբոյր:

. . . . . .

Ո՛վ ապշութեանս, մեր սիրելին կենագրաւ
Ինչո՞ւ ծընաւ, ինչո՞ւ մեծցաւ, զարգացաւ,
Ինչո՞ւ ուսաւ, ինչո՞ւ գանձեց ի միտս իւր՝
Ճոխ գիտութիւն, գաղափարներ հազար բիւր.
Հանգոյն վարդի կոկոնի մէջ է՞ր խամրեցաւ,
Ինչո՞ւ ընդհուպ որպէս ճըրագ ա՛հ շիջաւ...
Դո՛ւ, միայն դո՛ւ գիտես «ինչո՞ւ», ո՛վ Աստուած,
Մահկանացուք չեն կարող ա՛հ, լուծել սոյն առեղծուած:

... Տըխուր էր քու ճակատագիր, Գա՛րեգին,
Ժըպիտ բաղդին գոգ զլացաւ քեզ Երկին,
Նորափըթիթ հասակիդ մէջ մանկական
Նախախնամողն քեզ ՈՐԲ թողուց, ո՛հ, սակայն
Յայնժամ փոխան քաղցրիկ հօր՝ մօր հարազատ՝
Քեզ հոգացին Հաւդ ու Հանիդ խանդակաթ:

Քաներեք ծաղկափրքիք պերն գարուն
Զափ ու սահման դրրաւ կեանքիդ Կամքն Անհուն.
Անխոնջ ջանքով ուսման գանձէն անսպառ
Համբարեցիր պէսպէս ուսում օգտակար:

Ի քեզ փայլէր ձիր ու տաղանդ երկնատուր՝
Մրտքի կորով, հոգիի խանդ բրնատուր,
Յերկնուստ օժտեալ զերդ Որիէոս ու Հոմեր
Երկեակ ձիրքովդ պարծանքն էիր տոհմին մեր.
Մրտքիդ խոհերն, հոգւոյդ իղձերն լուրջ՝ վրսեմ՝
Յայտ առնէին թէ ապագադ չէր նրսեմ.
Քու համեստ բարք, հեզահամբոյր քու կենցաղ՝
Կ'առինքնէին բազում սիրտեր անյապաղ:

Եղո՛ւկ սակայն, անբուժելի ժանտ թոքախտ
Ըզգետնեց քեզ··· ըրաւ իր զոհն տարաբախտ,
Ծաղիկ կեանքիդ լուսաթանանչ առաւօտ
Նրսեմացաւ իբրեւ գիշեր մութ, ամպոտ:
Տառապեցար ցաւերուդ մէջ անողոք,
Սակայն երբեք չրրիր գանգատ կամ բողոք:

Ցաւոց ձորէն սլացար աշխարհն անմահից,
Հոն՝ ուր չի՛ք ցաւ, չի՛ք վիշտ, արտօսր ու թախիծ,
Հոն՝ ուր չիք ծով, մրրիկ, ալիք, բաժանում,
Ուր միշտ տիրէ երջանկութիւն անպատում:

Արդ՝ ասա յերկրի իբր վերջին ձօն, Գա՛րեգին,
Արտասուառիք սոյն քերթուածը թախծագին՝
Յաւերժական յիշատակիդ կը նուիրէ
Անձկակարօտ Հօրեղբայրրդ Կ. Յ. Պ:

ՀՈԳԻԻՆ ԱՂԱՂԱԿԸ

(Գոհար մը Լամարթինէն)

(Վեր. Ա. Կ. Պետիկեանի յիշատակին)

— Մինչ երկրի վրայ կը սաւառնի Արարչին շունչ
Ու կը հանգչի հոգւոյս վրայ՝ ուր մուտ գտնէ սիւգ մեղ-
մաշունչ,
Հոգիս յանկարծ կ'ալեկոծի ելման ծրփուն լրճակի՝
Ուր կարապը կ'ընէ շրջան բոլորշի:

— Մինչ նայուածքս կը սեւեռին ճաճանչաւէտ վեհ կա-
պոյտին՝
Ուր կը ցոլան վառ կանթեղներն երկնակամարին,
Ադամանդնե՛ր գիշերին... որոնք շունչովն Արարչին վա-
ռին,
Շրքեղափայլ անթիւ զարդերն են Աստուծոյ տաճարին:

— Մինչ գարունը երկնի վրայ այգն լուսահոս՝
Բեկբեկելով կը ցոլացնէ լոյսի խուրձեր հոգեզբօս,
Իւրաքանչիւր հիւլէն օդին կը ծաւալէ իր կայծեր՝
Որոնք կ'ելլան շող, ճառագայթ, կ'առաջնորդեն իմ քայ-
լեր:

— Մինչ այդ գունդերն կը մրմնջեն, կը շշնչեն կամ կ'եր-
գեն,
Կարծես անոնք անմահութեամբ կը սնանին,
Ու մարդ շլացած այդ լուսակերտ ելուազէն՝
Կը հաւատայ թէ անմահ են լոյսերն այնքան կենդանի:

— Մինչ կը դառնան իմ մտքիս մէջ բիւր խորհուրդներ մեծ, վրսեմ,
Զայնս ըմբռնել չէ կարող հոգիս տրկար եւ նրսեմ,
Եւ կանգ կ'առնէ սարսռալի եզրն անդունդին անյատակ,
Ուր պիտ' իյնայ գահավէժ՝ անօգնական, անատակ:

— Մինչ զմայլանքով հոգիս յառի դէպի երկին հրաշալի,
Կը գբրաւէ իմ սիրտըս այլ նոր տեսարան փարելի,
Ու ես ի զո՛ւր կը փնտռեմ ընտիր բառեր պերճիմաստ
Որակելու այն հուրը որով ես միշտ կը վառիմ:

— Մինչ ես կ'զգամ թէ խոր խոկմունքն իմ հոգիիս ալէ-տանջ՝
Կը թափառին լոյս աշխարհներն՝ իր սրարշաւ սլացքով,
Թէեւ ժամանակն իմ կեանքըս պիտի ծիւրէ, սպառէ
Այլ երկնային խոհերով միտքըս յաղուրդ պիտ' գտնէ:

— Ո՛վ Եհովա, Եհովա՛, անունդ վրսեմ կ'սփռփէ գիս,
Իր արձագանգն պատասխան տայ իմ սրտիս,
Զմայլանքն հոգւոյս, յափշտակութիւն մտքիս՝
Բուն իսկ ասնք կ'արձագանգեն Քու մեծութիւն:

— Անո՛ւն վրսեմ· դուն չես ննջեր ի խորն սրտիս անձկա-ւէտ,
Դուն չես ննջեր լեզուիս վրայ բոցաւէտ,
Անձնիւր ազդում եւ նոր յոյզ՝ զոր յիս գտնես արծարծուած,
Ո՞հ, միշտ հոգւոյս աղաղակ, դո՛ւն ես միայն Ո՛Վ ԱՍՏՈՒԱԾ:

ԳԻՇԵՐ

Մարգարիտ մը Լամարթինէն)

(Տօք. Մ. Ս. Գաբրիէլեանի Յիշատակին)

Տէ՛ր տուընջեան, տէ՛ր գիշերի,
Տէ՛ր բովանդակ ժամանակի,
Կը համարձակիմ լուսոյ թեւերով սաւառնիլ վեր
Դէպի երկնի կապոյտ դաշտեր՝
Զոր գիշերն է պարածածկեր:

Այդ անեզր միջոցին մէջ միշտ կը տեսնեմ, Աստուա՛ծ իմ,
Սքանչելիքներն ամենուրեք Զօրութեանդ.
Նըշուլանեմ այդ գունդերը՝ զոր Քու Մատդ կը վարէ,
Այդ կապոյտ դաշտեր՝ ուր կ'ընթանան բոյլք աստեղաց
սրարշաւ,
Այդ շար ի շար լապտերները մշտավառ
Լուսաւորեն ի գիշերի մեր երկրագունտ մութ, խաւար:

Այո՛, Տէ՛ր, տիեզերքն համայն զՔեզ հռչակեն,
Երկին, երկիր Քու մեծապանծ փառքովդ լի են:

. . . . . .

Այդ հեղեղներն լուսեղէն
Այդ անծանօթ լուսագունդեր՝ զոր աչք թուել կարող չեն,
Փոշիներ են անհամար՝
Ոտքերուդ տակ փռուած յար:

Երգէ՛, գիշե՛ր, լռութեան մէջ
Երկնի մատեանին երգերն վրսեմ, պերճ:

Աստղե՛ր, կայտռեցէք ցնծութեամբ՝
Ձեր ներդաշնակ գնացքին մէջ,
Հովե՛ր, ամփոփեցէք ձեր թեւեր,
Երկի՛ր, արձագանգներդ թող լռեն,
Ծո՛վ, թաւալէ ալիքներդ վեհօրէն,
Երկնի լոյսերն ցոլացուր ջուրերուդ մէջ ջինջ, վրնիտ:

Գիտէ՞ք Անոր անունը·
Աստղը աստղին կը մրմընջէ·—
Ո՞վ է Այն՝ որ մեզ կը կառավարէ·
Կոհակ կոհակին կը հարցընէ·—
Ո՞վ է Այն՝ որ մեզ կը վարէ·
Շանթն հիւսիսին կ'արձակէ ձայն·—
Ի՞նչ է անուն Արարչին այն·
Բայց ոչ աստղեր, ոչ մարդ եւ ոչ երկիր
Կը յայտնաբերեն անունը Իր:

. . . . . .

Ով տիեզերքի ճարտարապետ,
Քու բնակարաններդ են լուսակերտ·
Դուն կը լուսավառես այս բորբ հրրատները
Իրենց մշտածուփ շարժման ատեն·
Ասնք ծընունդներն են Քու հրզօր խօսքիդ·
Քեզմէ առած վրնիտ լոյսեր
Կը ցոլացնեն, լուսաւորեն աշխարհն մեր:

Ովկիանն կը բերկրի
Քու ոտքերուդ տակ,
Հիւսիս կը շարժի
Թեւերով արձակ:

Ըզքեզ գովէ շանթ.
Փոթորիկ, փայլակ՝
Քու ճակտիդ պըսակ:
Այգն հիասքանչ՝
Քու դէմքիդ ճաճանչ:
Տիւն ըզքեզ քարոզէ,
Գիշերն քեզ հոչակէ,
Ու երկիրն հալի
Անունէդ սխրալի:

Իսկ ես ի՞նչ եմ, ԱՍՏՈՒԱ՛Ծ արեւներու,
— Շամանդաղ մ'եմ անհունութեան մէջ,
— Բոպէ մը՝ անվերջ յաւիտեանին քով,
— Ստուեր մ'եմ վաղանցիկ:

Միթէ կարելի՞ է ինձ չսքանչանալ
Երբ Քու էութեանըդ վրայ մտածեմ,
Երբ Քու հրաշալի ձեռակերտներըդ զննեմ.
Ի՜նչ սքանչելի է բարութիւնդ, ո՛վ Աստուած:

Ես ոչինչ եմ, Տէ՛ր, այլ յոյժ ծարաւի եմ Քեզի,
Ոչինչն այս կը ծնրադրէ Քեզի,
Դուն չես արհամարհեր որդը փանաքի՝ որ Քեզ կը պաշտէ,
Դուն չես մերժեր ձայնը՝ որ Քեզ կ'աղերսէ:
Իմ հառաչանքս ու պաղատանքս առ Քեզ, Ո՛վ Աստուած,
Աստղերէ աստղեր պիտի պանան գտնելու
Պատասխան պատգամդ ինձ համար,
Արձագանգէ արձագանգ, աշխարհէ աշխարհ
Ծովու ալիքներու նրման թաւալելով
Պիտի հասցընեն Քու աստուածային ականջներուդ:

Այո՛, Տէ՛ր, այդ կապոյտ դաշտավայրը
Ծածկուած է Քու փառքովըդ ողողուն՝
Ուր որոտումներըդ կը մրռնչեն,
Ու դուն կը հսկես զիս վերէն:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐԱՀԱՐԻՆ ԸՂՁԱՆՔԸ

Կ'ըղձամ վայելել կենսաբեր ԳԱՐՈՒՆ՝
Երբ կը ճռուռդեն թռչուններ սիրուն,
Թուփեր ու ծառեր երբ կը բողբոջին,
Դաշտ, բլուր, սարեր երբ կը կանանչին.
Պարտէզ, բուրաստան, մարգ, մարգագետին
Գողտր ծաղիկներով երբ պճնազարդուին.
Երբ ծաղկէ ծաղիկ թռչտին յարատեւ
Ժըրաջան մեղուն, թիթեռն ոսկեթեւ.
Երբ երկնակամարն վրնիտ, կապուտակ
Երբ նոր կեանքով լի բընութիւն համակ:

Կ'ըղձամ վայելել արեւը գարնան,
Մեղմ անձրեւներն որ բուսոց կեանք կուտան,
Շըքեղ ծիածան վրսեմ, եօթներփեան՝
Որ հրճուանք, խինդ, յոյս կ'առթէ մարդկութեան,
Փա՛ռք Քեզ, փա՛ռք Քեզ, Արա՛րիչդ իմ բարերար,
Գեղատեսիլ, կենսաբաշխ, պերճ գարնան համար:

* * *

Կ'ըղձամ վայելել ջերմ՝ պայծառ ԱՄԱՌ՝
Երբ արտերն լի են հասկեր ատոք ու դալար,
Օ՛, կ'ըղձամ տեսնել հուժկու երկրագործն անխոնջ,
Քրտնաթոր՝
Որ ճակտին քրտանց արգասիքն բոլոր՝
Ոսկեգոյն հունձքեր յուրթի արտերէն
Կ'ամբարէ վարսակ, գարի ու ցորեն:

Կ'ըղձամ վայելել մրգաստաններուն
Թարմ ու քաղցրահամ պըտուղներն հասուն,
Զով, հեշտալի հովանին սաղարթագեղ ծառերուն,
Կազդուրիչ, զովարար գետիւռն ալ առտուն:
Կ'ըղձամ ունկնդրել սոխակին մեղանոյշ երգն հեշ-
տալուր,
Ու արտոյտին զըւարթ գեղգեղն քաղցրալուր, —
Ա՜հ, ունկնդրել երգն հստաղին սըրինգին՝
Որ նըւագէ տխրունակ՝ հովանոյն տակ ուռենիին,
Ու կամ եզրը կարկաչահոս գետակին՝
Ուր ոչխարներն միջօրէին մակաղին.
Փա՜ռք Քեզ, փա՜ռք Քեզ, Արա՛րիչդ իմ բարերար,
Դալարազարդ, ջերմ ու պայծառ Ամրան համար:

* * *

Կ'ըղձամ վայելել բարելից ԱՇՈՒՆ,
Անտառներն ծառախիտ, հովիտներն սիրուն,
Դիտել այգիներու որթատունկերն լիուլի՝
Ծանրաբեռնուած ողկոյզներով գեղանի,
Օ՜, ի՜նչ հրճուալի տօնն այգեկութքի:
Կ'ըղձամ վայելել պըտուղներն Աշնան,
Քաղցրը խաղողը, սեխ, տանձն ու խնձոր
Որ գերազանցեն այլ միրգեր բոլոր:

Ընկոյզ, շագանակ, կաղին, նուշ հիւթեղ՝
Աշնան բերքերն են սընուցիչ, համեղ:
Կ'ըղձամ դիտել հողագործն աշխոյժ՝ քրտնաջան՝
Երբ հերկէ երկիրն անմըշակ, խոպան,
Երբ սերմանէ սերմն հունձքի յոյսով,
Զի յոյսը անոր կուտայ ոյժ, կորով.
Փա՜ռք Քեզ, փա՜ռք Քեզ, Արա՛րիչդ իմ բարերար,
Բերքերով ճոխ, բարելից Աշնան համար.

* * *

Կ'ղձամ վայելել ձիւնաբեր ԶԸՄԵՌ՝
Երբ դաշտեր, ձոր, լեռ ճերմակ են հագեր,
Երկիրն ծածկեր է ձիւնեղէն վերմակ,
Զիւնով կը փայլին փողոցներն համակ·
Ես կ'ղձամ դիտել սառոյցին վրայ չըմշկող խումբեր
Որ սահին արագ, խիզախ, անվեհեր:

Կ'ղձամ վայելել Տօն Սուրբ Ծընունդին,
Ու խանդավառիլ սիրովն իմ Փրկչին:
Կ'ղձամ վայելել յարկն ընտանեկան հանգիստ ու տաքուկ,
Ի՜նչ փոյթ թէ դուրսը տիրէ սառոյց, բուք·
Կ'ղձամ վերծանել վառարանին քով ձըմրան գիշերներ՝
Ներշնչող վէպեր, սիրուն քերթուածներ·
Փա՛ռք Քեզ, փա՛ռք Քոզ, Արա՛րիչդ իմ բարերար,
Ցրտաշունչ, ձիւնաբեր Զըմեռուան համար:

* * *

Կ'ղձամ յար դիտել զոյգ պերճ ԿԱՊՈՅՏՆԵՐ —
Արարչին գոյութեան զոյգ ապացոյցներ —
Մին լայնածաւալ՝ անդնդախոր ովկիան,
Միւսն աստեղազարդ երկինքն անսահման,
Երկուքն ալ հրաշալի, վըսեմ, փառահեղ,
Երկուքն ալ հըմայիչ, ներշնչող, շըքեղ,
Ծովն իր գանձերով, երկին իր գունդերով
Ի՜նչ խոր խորհուրդներ ունին հոգեթով···
Փա՛ռք Քեզ, փա՛ռք Քեզ, Արա՛րիչդ իմ բարերար,
Երկնի ու երկրի սքանչելի գործերուդ համար:

ԳՐԻՉ, ՄԱՄՈՒԼ

(1915 Ապրիլ 24, Կ. Պոլսոյ նահատակ Հայ մտաւորականներու անմահ յիշատակին)

Հըրաշագործ զո՛յգ գործիքներ — ԳՐԻ՛Չ, ՄԱՄՈ՛ՒԼ,
Սերտ դաշնակից հըզօր՝ անդուլ,
Ձեր զօրութեամբն անպարտելի,
Ազդեցութեամբն անպատմելի՝
Կը յեղափոխէք, կը յեղաշրջէք
Աշխարհն համայն,
Կը բարեշրջէք, կը յառեշրջէք
Ազգեր, ցեղերն ամենայն:

Դո՛ւք մոգական զո՛յգ ազդակներ,
Լոյս, ճշմարտութիւն կը ծաւալէք,
(Իցի՛ւ խաւար, ստութիւն··· չը տարածէք):

Համերաշխ զո՛յգ գործիներ,
Դո՛ւք Անցեալին վեհ գաղափարներ
Ու ներկային պերճ իտէալներ
Ի լոյս կ'ընծայէք անդադար,
Երաժիշտին երգ — նուագներ,
Կը փոխանցէք զանոնք յար՝
Սերունդէ սերունդ, դարէ դար:

Ու քերթողին ներշնչումներ,
Գիտնականին, իմաստասէրին
Վարկածներն ու վրնիռներ՝
Ձեր միջոցաւ կը ծաւալին ու կ'ապրին:

* * *

Ձեր տիրական պերճ ձայնը կ՛արձագանգէ անընդհատ
Արեւելքէն արեւմուտք ու հիւսիսէն մինչ հարաւ,
Կը խրախուսէ, կ՛ոգեւորէ
Ազգեր, ցեղեր, ամէն անհատ:

Ձեր միջոցաւ հանճարներ թէպէտ մեկնած այս կեանքէն՝
Բայց տակաւին կը խօսին,
Կ՛ուսուցանեն, կը ներշնչեն,
Կ՛առաջնորդեն, ԱՆՄԱՀ են,
Չի դուք անոնց մտքի ծընունդ երկերուն՝
Ձեր հրպումովն մոգական
Կուտաք դրոշմն անմահութեան:

Ազատութեան դո՛ւք պաշտպան,
Արդարութեան ջատագո՛վ,
Ճշմարտութեան ուղեցո՛յց,
Դերակատա՛րք օգտաւէտ,
Երախտապարտ մարդկութիւն
Կ՛օրհնէ յաւէտ ձեր վեհ կոչումն ու անուն:

ԳՐԻ՛Զ, ՄԱՄՈ՛ԻԼ,
Կեցցէ՛ք անդուլ:

Ի՞ՆՉ Է ՄԱՐԴ ՖԻԶԻՔԱՊԷՍ

Ի մէջ
Մարմնոյն
Մարդկայինս
Են երկերիւր վեսթսուն երիք
Թուով փոքր ու մեծ ոսկերք.
Մկանք նաեւ հինգ հարիւր.
Որոյ ծակտիկ՝ հազար բիւր,
Խոզովակքն սրընդական
Երսուն երկու է ուղ երկայն.
Չափահասին արեան
Մանր քանակ
Հաշուով միջակ՝
Մէտասան քաշ.
Կամ մէկ հինգերորդ
Մարմնոյն ամբողջ ծանրութեան.
ՍԻՐՏՆ հրաշակերտ է մի գործարան,
Չորս մատ տրամագծով՝ եւ վեց մատ երկայն.
Ի մի վայրկենի եօթանասուն անգամ նա կը բաբախէ.
Ի միում ժամու՝ չորս հազար երկերիւր անգամ տրոփէ.
Իսկ մէկ օրուան մէջ հարիւր հազար եւ ութ հարիւր անգամ.
Եւ ամբողջ տարին՝ երեսուն 6 միլիոն 7 հարիւր ինսուն 2 հազար անգամ.
Մէն մի բաբախման քսան հինգ տրամ արիւն իւր խորոչներէն կարտահոսէ.

Մի վայրկենի մէջ չորս քաշ. եւ ժամը՝ երկերիւր քառասուն քաշ կ՝արձակէ.
Մարմնոյն մէջ եղած բոլոր արիւնը երեք վայրկեանէն կրնէ իւր շրջան.
ՍՏԱՄՈՔՍՆ է մի ծուռածեւ՝ լայն եւ առաձգական գործարան
Որ կազմեալ է երեքպատիկ քանոր ու բարակ թաղանթ. ներէ խժական,
Աջդ մարսուի ոտինդ ու հեղուկ կերակուրն ներգործուր. եամբ քիմիական
Որ կատարուի միշտ միացմամբ մաղձի՝ բրուի երրեակ հիւրոց մարսողական.
ԹՈՔԵՐՆ իրենց սովորական աստիճանի մէկ ուռուցման լեցուն ատեն՝
Իբր մէկ կալոն կամ երկերիւր երսուն եւ 1 խորանարդ մատ օդ պարունակէն.
Մէկում ժամու ի միջակ հաշիւ՝ հազար երկերիւր անգամ կը շընչէնք.
Իւրաքանչիւր օր՝ քսան չորս հազար կալոն օդ ներշընչէնք.
ԹՈՔԵՐՈՒՆ Աւելքան ՈՐ ԳՐԵԹԷ Քաւաչուսի Չափահաս Տիրջին իսկ եղի Բոլոր թէ
օդոյ խորշից մակերեսին տարածութիւն բովանդակ՝
քսան հազար քառակուսի մատնաչափ
հաւասար է տասն երկու ուղ կոզմերով
սենեկի մը տարածութեան կամ յատակին հաշիւն.
արուի մը ամբողջ ուղեղին լման կշիռն ճշդօրէն
հաշիւ՝ չորս հարիւր ութսուն տրամ կը հաշուեն
մը ուղեղն երեք հարիւր քսան տրամ է կ՝ըսեն.
չիղերն են կապակցեալ ընդ ուղեղին,
ուղղակի՝ կամ թէ ծուծով ուղնայաբրին.
Չիղերն ճիւղերով եւ մանրաճիւղերով
Տասը միլիոն կը հաշուին թուով.
Որոնք բաղկանայ երեք խաւերէ.
Չափ քանորութեան զանազան է.
Մէկ քառորդէ մինչ ութերորդ
Մատնաչափ քանոր է մորթ.
Մէկ քառակուսի մատնաչափի վրայ
Մրնոլորտն ճնշէ 5 քաշ օդ. Ապա
Մի չափահաս մարդու վրայ
14,000 քաշ օդոյ ճնշում կայ.
Սքանչելի եւ զաղտնայից
Արարած մ՝է մարդ ամենից.
Ով որ բազմայ հետազօտել
Վէհ Արարչին գործերն քննել
Զարմանակե՛ռտ. հիանալի՛—.
Նա թող չերթայ եւ. թափառի
Փնտռել զայնս յայլ աշխարհի՝
Կամ այլուրեք յերկրագնտի.
Այլ թող ԻՆՔԶԻՆՔ
Մի այլն ինքզինք
Գտնէ սորվի
Տապուշ կերթի.
Եւ յինելով Խորաթափանց
Ուվերահաս բուն իւր զաղտնեաց
Գոչէ ապշած-ԱՐԻՆ Զ ԱՀԱՒՈՐ: ՍՔԱՆՉԵԼԻ ԵՄ ԱՐԱՐԱԾ.

Հ.Ջ. Ղուկասեան

ՍՐՈՒԱԿ ԳԻՆԻՈՑ

Կայր մի Սրուակ վաղեմի՝
Որ ունէր լայն բերան մի,
Ընդ որ հոսէր
Վարդագոյն գինին
Առատագին։
Տեսին իւր շրջեալ՝
Որպէս բիւրեղ
Ընդ խոր բերան
Եղեպանման
Զեփիւռն փչէր
Մեղմիւ՝ վայր վեր,
Մրմնջելով կը յորինէր
Հոյժ այլանդակ եղանակներ։
Պատուհանը դրի զայն,
Ուր հողմն ընչէր անարգել.
Սա իւր բերնէն ժանտաբոյր՝
Գոգցես ադէս՝ թոյն հեղոյր։
Հայնժամ խօսեցաւ Սրուակն դարաւոր,
«Ժանտախտն կոտորեց զանձինս բիւրաւոր.»
«Եւ զոռ պատերազմն միլիոնաւոր»
«Քաջազանց կեանքեր ընտիր՝ բանկագին՝»
«Ի սուր՝ ի սուսեր՝ փլուեց ի գետին։»
«Իսկ Ե՛ս» սէգ Սրուակն գոչեց բարձրաձայն,
«Առաւել. չարիք քան զայս ամենայն»
«Գործած բերած եմ ի վերայ մարդկան.»
«Ընչին յաղթակա՛նք, քան զձեր զօրութիւն»
«Իմս է առաւել, իմս է յաղթութիւն.»
«Աղդ՝ տարք, տիկնայք, պատանիք կուսանք»
«Եկա՛յք ճաշակել իմին հեծ քաժակ.»
«Ան, եկա՛յք ըմպել իմ կարմիր գինին՝»
«Որ բքացնէ միտքն, տոչորէ հոգին,»
«Մեղաց սանդուղքին՝ կորստեան վրին»
«Խորը կ՚ընկզմէ իւր քշուառ գերին։»
«Ես կը նուաճեմ հըզօր յաղթական,»
«Կը գերեմ զազուտն ու ազնուական.»
«Վըշտաց վայոց ջրհեղեղով»
«Ողողած եմ միլիոնները։»
«Ե՛ս, Եպարտիոնն մինչ կապտանեմ»
«Հոգին ես կը կարուսանեմ։»
«Հնտախտ, ժանտախտ, սո�ն սուսեր»
«Երբեմ չըրին ինձ չափ աւեր...։»
«Թէեւ ես ընչեմ իմ հուլն ճանապեր.»
«Ես բազուկս տեսնին, զիմ գործած աւեր.»
«Սակայն աւա՜ղ, օր ըստ օրէ՝ տարուէ տարի տակաւին՝»
«Հազարաւորք շրջին գինեւ՝ ես զոհ լինին ինձ կամովին։»

Զմիւռնիա

Թարգ. Ենգիզեանէ

Կ. Ֆ. ՊԷՇԿԷՕՓՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

I

Դաբնիներով պճնեցէք իւր ճակատը
Անքիծ ու շքեղ,
Կախեցէ՛ք քաջ լանջքին վրայ կրելու
Ոսկի խաչը փառահեղ,
Աշխարհի բոլոր մարտիրոսներուն ԹԱԳՈՒՀԻՆ
ՓԱՌԱՊՐՍԱ՛Կ ՀԱՅԱՍՏԱՆ։

II

Արիւնկզակ թշնամեաց հորդաները դարերով
Արշաւեցին քու վրայ,
Քու զաւակացդ կարմիր արիւնն անխընայ
Հոսեցաւ ա՜հ... կուրծքիդ վրայ.
Անգութ՝ վայրագ թշնամւոյն հուրին, սուրին
ՆՐՇԱՒԱ՛Կ ՀԱՅԱՍՏԱՆ։

III

Թշնամիներդ զերդ գայլերու վոհմակներ վեսորէն
Շուրջդ պատեցին,
Հիւսիսէն ու հարաւէն, արեւելքէն, արեւմուտքէն
Քեզ պաշարեցին.
Միայնակ ու անվեհեր թշնամւոյն դէմ կանգնեցար,
ՔԱՋԱՐԻ՜ ՀԱՅԱՍՏԱՆ։

IV

Քու արիութիւնդ բընա՛ւ չը թուլցաւ,
Հաւատքդ երբե՛ք չը տրկարացաւ,
Հանդուրժեցիր ու տոկացիր մինչեւ վերջ,
Եւ հուսկ ապա իրականացաւ ԻՏԷԱԼԴ ՊԵՐՃ.
ՔՈՒ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ՈԳԻԴ ՊԱՐԶԵՑ
ԴԸՐՕՇՆ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ,
ԱԶԱ՛Տ ՀԱՅԱՍՏԱՆ:

(Թարգմ.)

ԳԱՐԵԳԻՆ Գ. ՊԷՇԿԷՕԹԻՒՐԵԱՆ

(1868—1891)

(Կենսագրական)

Անտես՝ խամրելու սահմանուած ծաղիկ մ'էր Գարեգին Պէշկէօթիւրեան՝ որ իր ետեւէն արցունքի հետ խառնուած տխուր հետք մը — լացի երկար յիշատակ մը թողած է որբութեան գրկէն մինչեւ գերեզմանին ծոցը...:

1868 Յունվար 17-ին Գարեգին ծնած է Խարբերդ՝ բողոքական ծնողքէ: Հազիւ երկու տարեկան՝ անողոք հիւանդութիւնը մատղաշ թեւերուն մէջէն կը տանի ծընողքը՝ ու անբաղդ որբուկը իր հանիին ու հաւուն խընամքով կը մեծնայ միայնասէր ու տխուր, եւ իր այդ տխուր զգացումները նարակ կը գտնեն այն անձայն՝ ամայի՝ ապառաժուտ կողերուն վրայ՝ որոնք Խարբերդի հիւսիսային կողմը դէպի վեր կ'երկարին ամպերուն մէջ:

Գարեգին վեց տարեկան հասակին կ'սկսի դպրոց յաճախել եւ իր նախնական կրթութիւնը Ամերիկեան Միսիոնարաց դպրոցին մէջ կ'ստանայ: Իր ուսուցիչներուն վրկայութեան համեմատ՝ Գարեգին դպրոցի դասերը փայլուն յաջողութեամբ կը պատրաստէր: Եռանդով կ'ուսանէր մաթեմաթիքական չոր գիտութիւնները:

Շատ կը սիրէր Անգլիերէն լեզուն՝ որ իր սուր ու վառվռուն երեւակայութեան առջեւ կը պարզէր Համլէթի, Մաքպէթի, Օսքարի եւ Զայլտ Հարօլտի նման գրական ու բանաստեղծական անմահ գոհարները:

Որքան որ կը յիշեմ Գ. Պէշկէօթիւրեան տասնըչորս տարի անընդհատ երգէոն ու դաշնակ ածելու աշխատե-

ցաւ եւ ճշմարիտ արուեստագէտի հրաբորբոք խանդովն ու անսահման եռանդով հետապնդեց իր արուեստագէտի իտէալը:

Հոս է որ կ'երկնդի արուեստագէտը, եւ երկու տարբեր հոգիներ ի յայտ կուգան մէկ անձի մէջ — դաշնակահարը եւ բանաստեղծը — ֆնարը ու երգը: Սակայն այդ երկուքը կը միացնէր իր անձին վրայ այնքան սուրբ յոյզերով եւ այնքան խորհրդաւոր կապերով՝ որոնց գաղտնիքին ճշմարիտ արուեստագէտը միայն կրնայ թափանցել:

Գարեգին ամեն տեղ, ամեն պարագայի մէջ ֆնար էր ու երգ, երգ էր ու հառաչ: Իր ճարտար ու դիւրաշարժ մատները հմայքով մը, դիւթութեամբ մը մկրթ երգէոնը կը փոխարկէին գեղջուկ հովուուհիի մը՝ որ արեւելեան ամէնէն սրտանմլիկ շեշտերով իր սիրական մահը կը վայէր, եւ մերթ խորունկ փողի մը՝ որ ֆայլերգ մը կը հնչէր:

Իր երաժշտական տաղանդը գնահատուած էր շատերէ: Ֆնարերգակ բանաստեղծ մ'էր Գարեգին, այն բանաստեղծներէն զորս գաւառի վճիտ երկինքը միայն կրնայ արտադրել: Կը գրէր շարունակ եւ կը ֆաջալերէր ուրիշներն ալ՝ որ գրեն:

Իր բանաստեղծական կեանքը՝ որ ծնողքին գերեզմանին ֆով կ'աճէր ու երգէոնին կ'երկրպագէր, իրեն շատ ներշնչումներ կուտար գրելո՛ւ, արտադրելո՛ւ: Կը յարէր շարունակ այն բանաստեղծական դաշտային տեսարանին՝ որ Խարբերդի առջեւ կը պարզուի· աչքերը կը սեւեռէր այն բանաստեղծական կապոյտին՝ որ քաղաքին վերեւը կը տարածուի, եւ իր մելամաղձիկ հոգին կը յուզուէր ու կ'արտասուէր այն գերեզմանին վրայ՝ ուր իր ծնողքը թաղուած էին:

1889-ի վերջերը թոքախտէ կը բռնուի հէք երիտասարդը, ծնողքին իրեն թողած միակ ժառանգութիւնը:

Հեռագիրէ կը հիւծէր, արիւն կը թքնէր…: Քանի մը օր վերջը ալ չկրցաւ գալ դպրոց՝ ուր չորս տարիէ ի վեր կը դասախօսէր: Երգէռնը իր ֆովը բերել տուած էր մինչ հիւանդ կը պառկէր անկողինին մէջ, վերջին անգամ ժամ ու կէսի չափ Գարեգին զարկաւ երգէռնը մէկուն պէս որ ալ պիտի բաժնուի իր սիրականէն…:

Անկողնին մէջ արտադրեց իր վերջին գործը —
ՍՐԻՆԳԸ

ՌՈՒԲԷՆ ՈՐԲԵՐԵԱՆ

ՍՐԻՆԳԸ

Ե՛կ, իմ Սրինգ, իմ բարեկա՛մ սրտագին,
Նիհար շրթներդ, ո՛հ, երերուն
Դիր դալկահար իմ շրթներուն,
Երգենք ու լանք, լանք ու երգենք տրտմագին:

Ա.

Ա՛հ, կը յիշե՞ս գետակին եզրն սարին տակ
Մինչ բնութիւն ննջէր համայն
Եւ վերն անքուն լուսնկան միայն
Կը դիտէր իւր համեստ ճակատ՝ այն յստակ
Վէտ վէտ ալեաց հայելւոյն մէջ հեզասահ,

. . . . . .

Բնութեան այս խորհրդաւոր սուրբ պահուն
Ա՛հ, կը յիշե՞ս որպէս աղու,
Սրտակիցդ իմ, կ'երգէիր դու
Հօտաղին հետ լալահառաչ, ուր անհուն
Հսկայ ժայռեր եւ ձոր ու լեռ վարէին
Ըզքո տրտունջ, մրմունջ, հառաչ,
Մին միւսին ետ ու յառաջ,
Մինչեւ զայնս իւրեանց ի ծոց մարէին:

Եւ ես լռիկ, ձեռն ի ծընօտ, սիրտս յ'երիր,
Արտասուալից աչեր իմին
Ուղղեալ յերկին ի խանդ ջերմին
Քեզ՝ որ իւր երգով հոգւոյն իմ վէրք յայտ բերիր,

Քեզ ուխտեցի լինիլ ընկեր յաւիտեան,
Ողբալ ընդ քեզ, երգել խանդիւ,
Եւ իմ վիշտերս, իղձերս անթիւ
Ընդ քեզ յրդել վեր, Աստուծոյ սուրբ ատեան:

Ե՛կ, արդ, արի՛նգ, իմ բարեկամ կարեկից,
Նիհար շրթներդ ո՞հ, երերուն
Դիր դալկահար իմ շրթներուն,
Լա՛ց ու երգէ ինչ որ գիտես իմ կեանքից:

Բ.

Երգէ՛, խնդրեմ, ըզքո ծընող ու ծընունդ,
Թէ ի՛նչպէս նախ ի մէջ հողին
Կուտ մ'անկենդան ըզքեզ թողին.
Յ'որովայնին ,քու մօր ի՞նչպէս դու սընունդ
Առիր. լեզու երբ չունէիր եւ շրթունք.
Ո՞ր ձեռք՝ անշարժ քոյդ անկողին
Ցնցեց, պատռեց կուշտերն հողին
Եւ թոյլ տուաւ քեզ գալ ի լոյս նորատունկ:

Կ'ըսես քու կեանք գաղտնեաց անլոյս է բաւիղ,
Ուր թէ գլիմ, հանգստութեան
Բոլոր ջանքերս ի զուր կ'երթան
Եւ զիս յաւէտ մոլորեն խորն անշաւիղ:

Հաւատա՛ ինձ, բարեկա՛մդ իմ, թէ իմ, կեան
Զէ՛ ինչ տարբեր ի քոյդ՝ երբե՛ք,
Ես ալ յանախ կամ յուսաբեկ,
Ու կը գոչեմ — է՞ր ծնայ յերկրի մի անկեան:

Ուր որ դառնամ՝ ճակատագիրս որ է լոկ
Տգիտութեան ծպտեալ մի բառն,
Ծաղ ու ծիծաղ արձակէ դառն
Եւ շանթահար անիետէ իմ խոհ եւ խոկ:

Ա՛հ, գուցէ դուն ստիպեալ չես ինձ նրման
Քու էութիւն բռնի գիտնալ·
Զի ես պարտիմ անշուշտ հաւտալ
Թէ ի՞նչ է մարդ եւ գլխաւոր իւր վախճան:

Գէթ մին լինէր սրտի վէրքերս հասկըցող
Զըմբռնեցին իմ յոյզ ու կամք,
Վախնամ այսպէս անոք գրնամ ի թաց հող:

Դո՛ւ գէթ, սրի՛նգ, իմ բարեկա՛մ մտերիմ,
Նիհար շրթներ քո երերուն
Դիր դալկահար իմ շրթներուն,
Լա՛ց ու երգէ՛, տանիմ քեզ հետս ի շիրիմ:

Գ.

Լա՛ց, զի լոկ քեզ գըտի հատրն իմ սրտին,
Դու բարունակ էիր կանաչ,
Երբ մի անգութ ձեռք անճանաչ
Կտրեց ըզքեզ, անջատեց մայրն ու որդին,
Եւ թոյլ տուիր որ լանջքիդ վրայ գալարուտ
Ծակեր բացին — վէրք երկաթի —
Թող այդ վէրքէն՝ ըսիր կաթի
Արիւն, բողոք — միակ ըսիոի վիշտերուդ:

Ես ալ մանուկ էի անմեղ՝ երբ վաղուց
Մի անծանօթ պատճառ վըզիս
Լուծ մը դըրաւ, ո՛րք կոչեց զիս,
Եւ հօր ու մօր սիրոյն կարօտ զիս թողուց:

Իմ ալ կուրծքըս ծակծըկեցին ժանտ վէրքեր,
Եւ որպէս դու սիրես որմին
Յենուլ, լըռել, մինչեւ որ մին
Զը յուզէ քեզ, չես հառաչեր, չես երգեր:

Լրուիկ մընջիկ սիրեմ եւ ես հեռու կալ
Ընկերութեան ժիտ ժըխորէն
Եւ իմ սրտին, հոգւոյն խորէն
Զընեել, ըզգալ, լոկ զարմանալ ու խոկալ։

Թող երգեհոն, դաշնակ, քընար գեղգեղեն
Յեկեղեցւոջ ի գինետան,
Ազօթք եւ պար թոչին, խայտան,
Թող այլք վայլեն հաճոյք մարմնոյ՝ հոգեղէն.
Ա՜խ, իմ սրի՛նգ, աշխարհ յոյսով թող բերկրի,
Թող բախտն անոր ժպտի յոյսին,
Ե՛կ, ես եւ դու ի միասին
Լանք ու երգենք, մեր բաժինն այս է յերկրի։

Գ. Գ. ՊԷՇԿԷՕԹԻՒՐԵԱՆ

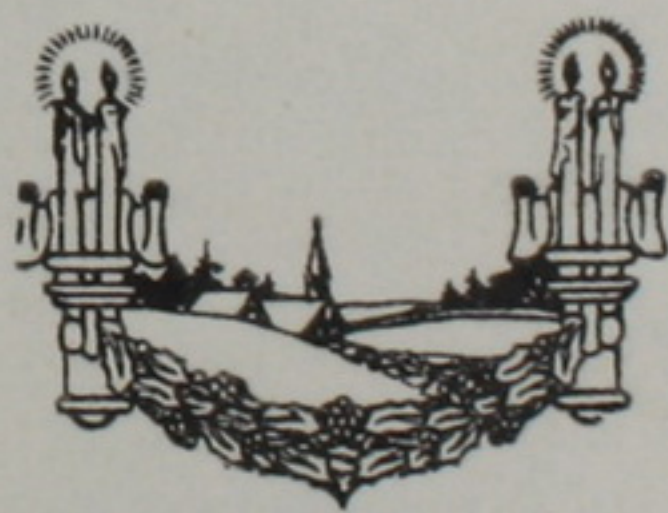

ՅԱՆԿ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

Ամերիկեան ազգային երգը — 41
Անմահութիւն — 36
Անվիշտ երկիրը — 29
Անաստուածին վճիռը — 98
Աշխատանք — 105
Ապագային համար — 42
Առեղծուածը — 92
Առ Կոչնակն Հայաստանի — 90
Աստուած — 100
Անվկանդ արդարութիւնը — 66
Բարի է Աստուած — 65
Բարի պատերազմը — 27
Բնութեան դպրոցը — 48
Բնութեան համերգը — 81
Բնութեան սիրահարին ըղձանքը — 120
Գարուն — 38
Գիշեր — 117
Գողգոթա — 12
Գրիչ—Մամուլ — 123
Գարեգին Գ. Պէշկէօթիւրեան — 129
Երկու բաժակներ — 93
Երեք քոյրեր — 63
Երջանկութի՛ւն, ո՞ւր ես — 33
Զատիկ — 17
Թախիծ — 88
Ի՛նչ շուտ — 23
Ի՞նչ է կեանքը — 14
Ի՞նչ է մարդ Ֆիզիքապէս — 125

Ի սգալի մահ... 113
Իտիալի զոհերը 89
Լաւագոյն է քան ոսկի 106
Խրախոյս 9
Ծնունդի գիշերը 112
Կեանք ու ծով . 19
Կեանքի ծովը 40
Հայաստան 127
Հայկական քնարը 11
Հին բարի օրերը 53
Հզօր նկարագիրը 8
Հայ պանդուխտին ողբերգը 85
Հոգիին աղաղակը 115
Ճշմարիտ մարդը 15
Մայր առ իւր Մանկիկ 59
Մայրական սէր 60
Միշտ պայծառ կեանքը 28
Յաւերժական ձեւափոխում 96
Յաւիտենականութիւն 73
Ցոյսը 108
Նոր երկիրը 31
Նոր Ռազմերգը 86
Նոր Տարի 13
Ո՞ւր, դէպի ո՞ւր 53
Չէ՛ աստ, այլ յարեա՛ւ 43
Չորս եղանակները 83
Պատեհութեան պատգամը 49
Սրինգը 132
Սրուակ Գինւոյ 126
Վաղամեռ Էօժէնին 51
Վարդ ու Շիրիմ 21
Վաղանցի՛կ... 54
Վշտահար հոգիին երգը 44
Վտարանդի Զմիւռնահայը 71
Տեսիլքը 68

Փոթորիկները 61
Փունջ մը խոհեր 110
Փրկիչ իմ Յիսուս 46
Քանդերորդ դարու վճիռը 57
Քրիստոս Ամենայն Յամենայնի 25
Քրիստոս եւ մեղաւորը 74

ՎՐԻՊԱԿ

Էջ 93, «Երկու Բաժակները», Ա. տունի 7-րդ տողը կը պակսի, որ պէտք է ըլլայ՝

Միւսն էր վրնիտ

ՀԱՅԿԱԶՅՈՒՆ

2n.

A 11/775 19

Գին $1.00